

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

N:r 6 Juni

1956 Pris 75 öre

Status

VÄSTJÄMTLAND

NYBYGGNADER, REPARATIONER

SAMT

GOLVBELÄGGNINGAR

UTFÖRES

ALI SVÄRDBY

BYGGMÄSTARE

Undersåker, tel. 118

ARBETSGLÄDJE

Uppmätt och färdigförpackat material för flättningsarbeten av olika slag såsom kakfat, serveringsbrickor, blomkorgar m. m. Populära och lättsålda modeller, begärliga på den öppna marknaden!

Rekvirera fullständig katalog!

Vårt arbetsmaterial tillverkas och förpackas av sjuka och partiellt arbetsföra vid Arbetsträningsskolan vid Värnhems Vårdhem i Malmö. Vi vänder oss till sjukhus och vårdanstalter för att i samarbete med arbetsterapien ge sysselsättning åt sjuka och partiellt arbetsföra.

Två exempel ur vår katalog

HOBBYMATERIAL

Pilgatan 9, Malmö

Tel. 163 94

Arbetslokaler: Värnhems Vårdhem, Malmö

mästersöm *Syr* annorlunda

Kollektionen för 1956

— en sensation

AKTIEBOLAGET - MÄSTERSÖM

VIMMERBY

HALLDÉNS BOKHANDEL

VIMMERBY

Malmbergs Möbler

Pontus Grönkvist

Tel. 229 - VIMMERBY

Motorcentralen

Tel. 1234

VIMMERBY

Kontrollmärke
lagligen skyddat

19:e årg.

Nr 6 - juni 1956

Ansvarig utg.: EINAR HILLER
Redaktör: ÅKE ROOS

Ägare:
De Lungsjukas Riksförbund

REDAKTION:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

Prenumerationspris:
Helår 8 kr, halvår 4:50 kr

Annonspriser:
1/1 sid. 400:—, 1/2 sid. 225:—,
1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:
58 mm spaltbredd 65 öre mm.
90 mm spaltbredd 90 öre mm.

UR INNEHÅLLET:

UNGDOMENS BOSTADSBRIST ..	4
NYTT TBC-VACCIN	6
HEDERSDOKTORN THÖRNBERG ..	7
FLYGARE MED EN LUNGA	8
NYTT KONVALESCENTHEM	10
OM DIGERDÖDEN	12
EN CENTRALDISPENSÄR	14
(bilduppslag)	
NOBELPRIS OCH NATTPATRULL ..	16
UR "KALVEN PIRKKO"	17
(dikt av Rabbe Enckell)	
DET BLIR INGEN ORDNING PÅ SAM	18
(novell av Gunnar Hörberg)	
DEN VACKRA FÄSTMÖN	20
(novell av Moa Martinson)	
KORSORD	24
SCHACK	25

Människan glöms bort i svensk sjukhusvård

Ingen torde förneka, att Sverige har en hög sjukhusstandard och att de läkarvetenskapliga landvinningarna hos oss utnyttjas av sjukhusläkare med internationellt erkänd skicklighet. Trots allt finns det dock iögonfallande brister i vår sjukhusvård. Det rent medicinska framåtskridandet i vården under de senaste årtiondena har glömt bort vissa sidor, som därför kommit på efterkälken, ja, i vissa fall rent av försämrats i jämförelse med gången tid. De "opersonliga" rationaliseringarna och förbättringarna har medfört, att människan ofta glöms bort och bara blir ett journalfall — ett fall av magsår eller benbrott eller något annat. Magsåret och benbrottet botar man allt fortare och säkrare, men människan bakom sjukdomen tänker man inte tillräckligt på. Den psykologiska förståelsen för patienten har inte hållit jämna steg med exempelvis operationsavdelningens tekniska utrustning.

Avigsidor i svensk sjukhusvård påtalades för någon tid sedan av konsulent Margareta Nordström, Stockholm, vid en diskussion anordnad av Svenska Sjukhusföreningen. Bl. a. kritiserade hon hemlighetsmakeriet på sjukhusen. Patienten har rätt att få veta vilken medicin han får och vad man gör med honom. Han skall också underrättas och informeras i förväg, när något skall göras, "så att det inte bara plötsligt kommer ett par vaktmästare, som vet lika litet som vi själva, och drar ut sängen".

"Ha inte så bråttom vid ronderna", uppmanade hon vidare läkarna. "Tala med oss och inte bara med avdelningssköterskan... Jag trodde att den där hysterin kring ronderna med givaktliggandet var borta, men

jag har hört, att den fortfarande finns kvar på en del sjukhus... En ängslig och uppskärnad stämning är inte något lämpligt utgångsläge för en rond."

Nonchalerandet av patienterna och läkarnas bristande psykologiska intresse för dem samt deras jäktande har också angripits av läkarna själva, bl. a. av dr A. Trevor Jones, England, vid en kongress med Internationella Sjukhusföreningen i Luzern i fjol. Han berättade bl. a. följande från ett engelskt sjukhus:

"Överläkarna kommo på rond med en lång rad av assistenter och de frågor patienten skulle vilja göra blevo aldrig uttalade. Patienten blev helt beroende av underläkare och sjuksköterskor. Journalanteckningarna höllos dolda för honom. Han tyckte sig omgiven av en konspiration av tystnad, som kom honom att frukta det värsta. Den medicinska jargong, som han uppsnappade, tolkade han gärna på ett för sig ödesdigert sätt."

Så långt dr Jones. Hans ord avser ett engelskt sjukhus, men till viss del bör de äga giltighet även för svenska förhållanden.

Vid samma kongress i Luzern framhöll professor Agostino Gemelli från Milano, att kvalitén på den vård en sjukhuspatient erhåller inte enbart beror på moderna medicinska metoder och liknande utan också i hög grad hänger samman med "alla de faktorer, som har sammanfattats i den utmärkta satsen: *Det psykiska välbefinnandet hos patienten på allmänt sjukhus*".

Även det citerade går som synes ut på att sjukhusvården blivit för opersonlig och alltför rationaliserad. Det räcker inte med moderna

Tankar om ungdomen och bostadsbristen

sjukrum och förträffliga behandlingsmetoder — det fordras också att läkarna har tid och intresse för människorna bakom blindtarmarna och gallblåsorna. Patienterna behöver psykisk hjälp och kontakt.

Men varför är det som det är? Problemet har uppmärksamats otaliga gånger i olika sammanhang, men ingen har kunnat ge något absolut säkert svar. Några av de många samverkande orsakerna är dock uppenbara, och den dominerande av dem torde vara bristen på läkare — även "hemlighetsmakeriet", "givaktliggandet" och liknande missförhållanden kan vara nödtvungna "rationaliseringar" till följd av läkarnas stora arbetsböda. Den ökade specialiseringen inom läkarkåren är också en faktor att peka på. Dessutom vågar man hävda, att de svenska läkarna — inte minst våra nuvarande sjukhusläkare — helt enkelt har för lite intresse för patientens psykologiska och sociala situation. Det otillräckliga intresset får dock i sin tur i första hand skyllas på de båda först nämnda faktorerna, specialiseringen och läkarbristen.

En ytterligare förklaring är att vårdtiden vid många sjukdomar kunnat minskas och sjukhusvistelsen avkortas. Många vet ju — för att ta ett förklarande exempel — att en längre tids sanatorievistelse i regel ger en helt annan mänsklig kontakt med läkaren än en kort visit på en kirurgisk lasarettavdelning.

Grundförutsättningen om man vill ha en ändring till det bättre är att upphäva eller åtminstone minska läkarbristen. Många sjukhusläkare har nu en orimligt stor arbetsböda, och man kan inte begära hur mycket som helst av dem. Och om man nu måste välja mellan två ting, så är det givetvis mycket angelägnare, att läkaren helt enkelt botar det blödande magsåret än att han ger patienten psykiskt stöd och förklarar hur behandlingen går till.

Trångboddheten och bristen på bostäder, är väl om något en aktuell företeelse, som inte saknar illustrationer i folkhemmet. Årslånga väntetider vid de större städernas bostadsförmedlingar, en intensifierad men alltjämt otillräcklig byggnadsverksamhet illustrerar på sitt sätt bostadsnöden. Storstadens nattvandrare och uteliggare är ytterligare ett exempel. Ser man problemet från den gynnsammare utgångspunkt, som igenkännes av att man för egen del verkligen har någonstans att bo, kan man lätt nog förledas att betrakta den hemlöshet som drabbat storstadens skaror av utevandrare, som någonting till största delen självförfällt. Sådana slutledningar är emellertid felaktiga och torde i bästa fall ha sitt upphov i att man ser hela problemet från utsidan.

Man kanske begår misstaget att identifiera den bostadslöses sociala villkor med sina egna, trots att den förre faktiskt saknar en av de mest primära förmåner, som det demokratiska samhället så långt det går försöker garantera alla medborgare. Innan vi övergår till att belysa bostadsproblemet från de särskilda aspekter som valts till utgångspunkter för denna artikel, kan det kanske ha sin betydelse att poängtera att många av dessa uteliggare om dagarna sköter ett arbete i staden. Det torde vara svårt att föreställa sig att människor — under sådana förhållanden — över huvud taget orkar bemästra sin sociala situation.

Ansvar för de nuvarande bristerna ligger således till största delen hos statsmakterna och de myndigheter, som dirigerar läkarutbildningen. Till dem vill man även framföra önskemålet, att alla medicine studerande får en fylligare psykologisk och psykiatrisk utbildning än vad som nu är fallet. Även det är viktigt i detta sammanhang.

AKE ROOS

En mycket betänklighet av bostadsbristen är att den drabbar stora grupper av ungdom, grupper som åtminstone i storstäderna löper allvarliga risker att asocialiseras eller t. o. m. kriminaliseras. När riksdagen i början av 40-talet tillsatte en kommitté med uppgift att utreda ungdomens levnadsförhållanden, var den närmaste anledningen enligt officiella tillkännagivanden i dagspressen och annorstädes, den oro som på grund av den stegrade ungdomsbrottsligheten och missförhållanden i samband med ungdomens nöjesliv, gett sig tillkänna i den offentliga debatten — även i riksdagen. Arbetet delade i sinom tid upp sig på flera kommittéer, men det kan ha sitt intresse att citera ett avsnitt i ungdomsvårdskommitténs slutbetänkande som berör just bostadsfrågan. Kommittén har inte ansett sig böra ta upp bostadsfrågan till en mera grundlig behandling på grund av två praktiska skäl: "Det ena är att bostadsbyggandet i vårt land redan är så uppmärksammat från samhällets sida, att man kan förlita sig på att det byggs så mycket som det allmänna läget anses medgiva. Det andra skälet är, att den inriktning på familjebostäder av något större typ, som hittills har utgjort huvudlinjen i bostadspolitik, är ägnat att också i viss mån lösa ungdomens bostadsfråga."

Utan att vilja förringa det arbete som kommittén utträttat fram till 1951, när den kunde inlämna sitt slutbetänkande, måste man ändå fråga sig om inte kommittén har tagit för lätt på sin uppgift när den behandlat ungdomens bostadsproblem. Man tycks ha räknat med ett större utbud av uthyrningsrum på grund av de nya lägenheternas ökade utrymmen, men dessutom även en mindre efterfrågan, då de yngre familjemedlemmarna i större omfattning än tidigare skulle kunna bo kvar i föräldrahemmet.

◇

Gentemot dessa resonemang kan man resa flera invändningar. Den första måste nödvändigtvis bli att

man har sett synnerligen orealistiskt på den rådande situationen. Det torde således knappast finnas underlag för de förväntningar om friggjorda bostadsutrymmen som ställts i samband med byggandet av större lägenheter. Även om den direkta bristen på bostäder i och för sig utgör, en tillräcklig förklaring till det ständigt ökade antalet bostadsansökningar, får man inte bortse från att kravet på större komfort också har stegrats i takt med de sociala förbättringar som utvecklingen de senaste decennierna fört med sig. Det är naturligtvis orimligt att vänta sig att de människor, som med avseende på bostaden uppnått mera av denna komfort, frivilligt skulle avstå en del av den, t. ex. genom att upplåta lägenhetsutrymme för uthyrning av rum till bostadslösa ungdomar. Efterkrigstidens utveckling har också visat, dels att tillgången på utrymningsrum inte har ökat i sådan omfattning som man väntat sig, dels att bostadsbristen bland ungdom nu är större än någonsin. Om man dessutom vid en närmare granskning av inneboendesystemet, tillräckligt beaktar dess baksida, finner man kanske starkare skäl för att försöka avveckla — än att som nu stimulera detta sätt att bo. Det minimum av självständighet och rörelsefrihet som den inneboende oftast får nöja sig med, resulterar för ungdomens del i, att man hellre söker sig till kaféer och gathörnan än att man tillbringa något av sin fritid "hemma". Inneboendesystemet torde för övrigt dra med sig så många konflikthanledningar att man knappast kan räkna med rimliga möjligheter för ungdomen att verkligen anpassa sig till denna bostadsform.

◇

Det vore önskvärt att samhällets myndigheter för framtiden offrade mera intresse på ungdomens bostadsproblem än vad man hittills har gjort. Man skulle kunna ta med ett större utrymme för smålägenheter eller kollektivhus i byggnadskvoten och på så sätt ge unga människor en chans att direkt hyra rum eller lägenhet utan att behöva betala det överpris som under nuvarande förhållanden är avsett att förbilliga hyran för den lägenhetsinnehavare som hyr ut rum till

inneboende. För pensionärer och åldringar har man glädjande nog kunnat ordna sådana lägenheter. Som bekant utgår även stadsunderstöd för subventionering av hyran till dessa lägenheter. När det gäller förvärvsarbete ungdom kan man givetvis inte räkna med hyresbidrag av något slag och det är väl heller inte nödvändigt. Det torde finnas tusentals ungdomar som både kan och vill betala en lägenhets- eller rumshyra som täcker självkostnaderna och en skälig vinst på de nybyggda bostäderna.

Ett förhållande som i viss mån belyser skillnaden mellan städernas och landsbygdens bostadsproblem är att ca sex tiondelar av hela landets ungdom mellan 15 och 25 år bor kvar i föräldrahemmet. Den del av ungdomen som bor annorlunda består emellertid huvudsakligen av dem som flyttat från hemorten, dock räknas alla som bor hos släktingar in i de hemmaboendes grupp. En annan grupp, som man finner mest representerad i jordbrukskommunerna, erhåller bostad hos arbetsgivarna. Återstoden — ungefär tre tiondelar i städerna och en tiondel på landet, måste själva anskaffa och hyra bostad i den öppna marknaden. Det skulle alltså innebära, att av hela landets ungdom i berörda åldersgrupp, inte mindre än tre tiondelar lever och arbetar i städerna och själva är hänvisade att klara sina bostadsproblem. Med tanke på att städernas bostadsbehov proportionellt sett är avsevärt större än landsbygdens, ger den angivna fördelningen av ungdomens bostadsförhållanden en synnerligen tänkvärd bild av den rådande situationen. Om man passar in denna situation i hela det sammanhang som det totala läget på bostadsmarknaden omfattar, måste man till bilden lägga ytterligare en rad omständigheter, bl. a. att den efterfrågan på lägenheter för unga människor, som är nygifta eller funderar på att gifta sig ännu inte på långt när är mättad.

◇

Med tanke på en speciell företeelse i samband med bostadsnöden bland ungdom, ger ovanstående redogörelse i alla fall en ganska beskedlig bild av problemet. Det faktum att grupper av storstädernas ungdom hotas att kriminaliseras

eller asocialiseras som en följd av bostadsbristen kan — vid varje försök att åstadkomma en någorlunda oretuscherad bild av ungdomens bostadsförhållanden, inte förbises. Självfallet har de kriminella tendenserna bland storstadsungdom flera orsaker än enbart bostadsbristen, men man kan inte komma ifrån att uteliggandet och andra otillfredsställande förhållanden avsevärt bidrar till att stegra kriminaliteten bland de helt bostadslösa ungdomarna. Utan någonstans att bo kan inte ens den ungdom, som genom föräldrarnas och skolans omsorger bibringats ett starkt samhällligt och socialt ansvar, någon längre tid sköta ett arbete eller — inom gränserna för det tillåtna — på annat sätt klara sin försörjning. Om man utgår från de missförhållanden som sedan länge präglar den aktuella situationen, finner man starka skäl att ifrågasätta om samhällets sociala organ och institutioner har ägnat tillräcklig uppmärksamhet åt de frågor av social och samhällsekonomisk natur som sammanhänger med ungdomens bostadsproblem. Oersättliga värden — som inte kan omräknas i kronor och ören, står på spel när resultatet av hemmets och skolans uppfostran äventyras genom att unga människor kastas ut i ett samhälle, som inte alltid kan erbjuda sina adepter ens så primära villkor, som en hygglig bostad ändå får anses utgöra. De möjligheter till vila och avkoppling som torde behövas efter uppfyllandet av alla de krav som ifrågavarande samhälle ställer, är inte ett umbärligt behov, som kan undertryckas eller dämpas upp, ungefär som man undertrycker eller dämpar upp köpkraften på bilar eller andra mer eller mindre umbärliga produkter.

◇

Det har på sistone blivit ganska vanligt att man yrkat avslag till föreslagna sociala åtgärder av förebyggande art med den motiveringen, att människor som i ett eller annat avseende verkligen är i behov av hjälp, förr eller senare ändå kommer i kontakt med någon social inrättning. Denna halvt restriktiva inställning kan möjligen försvaras så länge den berör vuxna, dvs. människor som kommit till mogen

(Forts. sid. 24)

Nytt tbc-vaccin har framställts

"Det välkända BCG-vaccinet mot tuberkulos anses vara mycket tillförlitligt, men det ger inte absolut skydd mot sjukdomen", skriver *Torsten Fredriksson* i *Dagens Nyheter* (fp). "Det beror troligen bl. a. på att det utgörs av tuberkelbaciller som genom speciella odlingsförfaranden har fått sina immunologiska egenskaper förändrade — vaccinet kan med andra ord inte skydda helt mot "riktiga" tuberkelbaciller. Detta har medfört att man fortfarande söker efter effektivare vacciner, om möjligt beredda av sjukdomsalstrande men avdödade bakterier. Ett sådant vaccin har helt nyligen framställts av den amerikanske bakteriologen *Guy Youmans*. Han har inte dödat bakterierna på konventionellt sätt, dvs. på kemisk väg med t. ex. formalin, utan han har malt bakterierna och separerat vissa cellbeståndsdelar genom centrifugering. De sistnämnda, som utgör själva vaccinet, är alltså knappast förändrade i fråga om immunologiska egenskaper, utan endast skilda från varandra så att de inte längre utgör en funktionsduglig enhet. Vid preliminära djurförsök har det nya vaccinet visat sig likvärdigt med BCG-vaccinet, men det är troligt att det kan förbättras ytterligare. Tyvärr lär det dock dröja länge innan det kan användas vid kliniska försök eller massvaccineringar."

Silikosen ännu ett socialt problem

"Under tiden 1931—1953 registrerades silikos hos 102 kvartsarbetare, som haft en ensartad exposition för kvartsdamm", meddelar läkarna *A. Ahlmark*, *T. Bruce* och *A. Nyström*, Stockholm, i en artikel i *Svenska Läkartidningen*. "Krossverksarbetarna ha uppenbart det från silikossynpunkt farligaste arbetet och få i mycket stor utsträckning en avancerad silikos. Bland borrhare och lastare liksom bland arbetare med mera varierande arbetsuppgifter antager silikosen en lindrigare karaktär och silikos i stadium III är förmålandevis mera sällan förekommande hos dessa.

Knappast inom någon annan yrkesgrupp kommer silikosen till så snabb utveckling som hos kvartsarbetarna.

Silikosens betydelse som invalidiserande sjukdom i vårt land skall här belysas med

några siffror, som hänföra sig till situationen vid slutet av år 1953. Vid den tidpunkten fanns omkring 1.400 registrerade silikosfall i livet. Omkring 150 av dessa hade bedömts ha en invaliditet på 50—100 %, och omkring 350 arbetare hade en invaliditet på 10—50 %. Hos övriga uppgick invaliditeten icke till 10 %. De högsta invaliditetsgraderna återfunns oftare inom yrkesgrupper med hög silikoserisk såsom bland kvarts- och sandstensarbetare. Nämnade siffror visa, att silikosen i ett stort antal fall medfört betydande nedsättning av arbetsförmågan, och att sjukdomen alltså utgör ett icke obetydligt socialt och ekonomiskt problem."

De omskolades svårigheter

"Samhällets hjälp är otillräcklig då det gäller rehabiliteringsverksamheten bland dem som drabbats av sjukdom, kommit ur sitt gamla yrke och föreslagits omskolning", skriver *Ny Dag* (k) i en intervju. "Tiden efter omskolningen kan många gånger bli värst och otryggheten inför framtiden skapar en malande oro hos den f. d. sjuke och omskolade. Det är en farlig grogrund för pyrande sjukdom och mental ohälsa.

Även äldre män och kvinnor måste börja det nya yrket med nybörjarlöner: 50 kronor bjöds en snart 50-årig familjeförsörjare.

— — —

Följande är en ung människas syn på saken. Han är 28 år och omskolas på ett handelsinstitut. Förut var han ventilationsmontör, drabbades av sjukdom och kunde inte fortsätta i det gamla yrket. Nu är han snart färdig att träda ut i öppna marknaden som arbetssökande.

— Arbetsvårdsbyrån i Stockholm, säger han inledningsvis, som handhar omskolningen, utför ett gott arbete. Man känner en viss trygghet så länge man har med den att göra. Men sedan...

— Bara en sådan sak som att få ledigt vid helger eller andra tillfällen som för andra innebär avkoppling och rekreation, betyder för oss ökade bekymmer.

— Ändå har inkomstförhållandena förbättrats. Vid sjukdomsperiodens början på sjukhuset fick jag 199 kronor per månad i understöd som sedan ökades till 256. Arbetsvårdsbyrån betalar allt som allt 418

kronor pr månad (med vederbörligt avdrag för lediga dagar). Då jag kommer ut som arbetssökande i öppna marknaden kan jag kanske få 600 kronor.

Men — trots ökningen sjunker levnadsstandarderna. Då jag låg på sjukhuset var inkomsten visserligen liten, men jag slet inga kläder och maten var riklig.

Nu måste kläderna förnyas. Rummet som kostade 3:95 pr dygn då jag flyttade in kostar nu 4:80, vilket tar nästan 150 kronor av de 418 som betalas i understöd. Ungefär 60 kropor pr vecka blir kvar men av denna summa är det svårt att i Stockholm få något till övers för kläder."

Rökning och lungcancer

"Enligt en pågående amerikansk undersökning är riskerna att dö i lungkräfta mer än 20 gånger större för storrökare än för icke-rökare, säger docent *Thure Wiklund* vid Sabbatsbergs sjukhus. Han är en av de läkare som deltar i det diskussionsmöte som ordnas av Riksföreningen mot tobak i Konserthuset på fredagskvällen.

I Amerika har man i tre år följt en grupp på 200.000 män i åldrar över 50 år. Deras rökvanor är kända. Av dessa har hittills 285 avlidit i lungcancer. Undersökningen är ännu inte slutförd, men på de siffror man fått fram har man gjort en statistisk undersökning som tydligt visar hur riskerna för lungcancer ökar med cigarettkonsumtionen.

Av 100.000 icke-rökare avlider i genomsnitt 33 i lungcancer. För de som röker 10—15 cigaretter per dag är samma siffra 212. Av en grupp på 100.000 som röker 20—40 cigaretter om dagen är lungcancer dödsorsak för inte mindre än 430. För dem, slutligen, som röker över 40 cigaretter är siffran nära dubbelt så stor, 734 stycken. Tydligare än så kan inte sambandet mellan rökning och lungkräfta visas.

Docent *Wiklund* håller dock inte med de forskare som påstår att en konsumtion på 1—2 cigaretter om dagen medför risk för lungcancer. I varje fall, säger han, är siffrorna alltför osäkra för att kunna användas som bevis."

(Aftontidningen [s])

Ni har väl prenumererat
på STATUS ?

UP PRESSEN

Hedersdoktorn med örontussarna

Ernst Herman Thörnberg — ett levande, galoschförsedd monument över en tid som gått. Makligt traskande på en Klaragata, iförd de oundvikliga örontussarna och väl skyddad mot drag och förkylning i en mundering som en Alaskaresenär skulle nicka gillande åt, är han det avvikande originalet som ger tavlan färg. Men i betydligt högre grad än detta är den snart 84-årige hedersdoktorn och autodidakten den store samhällsvetenskaparen, som få utrustad med en allsidig lärdom som han ständigt håller vid friskt liv.

Att närmare presentera E. H. Thörnberg är förvisso en överlopsgärning: direkt okänd är han bara för en del av den yngre generationen. Som föreläsare har han besökt varje landsända, varje avkrok i detta land. Han vet praktiskt taget allt om oss, hur vi bor, äter, arbetar, vad vi läser, vilka föreningar vi till äventyrs tillhör, varför upphovet till all vår Amerikasläkt en gång på 1880-talet beslöt packa kofferten och lämna den svenska torvan. Han är kort sagt sociolog, och som sådan en av de främsta i Norden.

— Jag har sedan jag kom till Stockholm 1888 och livet igenom haft tillfälle träffa kanske inte så märkliga slags människor, säger dr Thörnberg, när man fångat in honom på den dagliga rutten: matserveringen i Klara — Kungliga Biblioteket — Frälsningsarméns hotell (där han bor). Jag har svårt att jämföra någon av dem med min enkle morfar, oljeslagaren, fjärdingsmannen, byggmästaren och målaren F. V. Thörnberg i Tuna socken i Kalmar län, där jag växte upp i en backstuga. Han var min barndoms centrala gestalt, och han gav mig impulser till studier. Han öppnade, kan man säga, portarna till kunska-pens trädgård.

— Mina tidigaste hågkomster från min uppväxttid är knutna till herrgårdsstrukturen med statare, torpare och mjölnare, behärskade av den adliga godsägarfamiljen, men

Dr E. H. Thörnberg

hågkomsterna är också knutna till bondbyn på andra sidan skogen: denna bondby, som just genom skiftesverket sprängdes sönder och spriddes. Jag växte upp i flyttningarnas, fyllans, födelsernas och även frälsningens tid och trakt. Och framför allt Amerika-emigrationens, vars omfattning i Tuna Gustav Sundbärg betonat.

Intervju av
SVEN THIESSEN

Vi sitter inomhus och pratar, doktorn har tagit av sig den bredbrättade hatten — nånting à la Wild West — och prytt sig i en basker. Det är kallt, tycker han — termometern visar 19 plusgrader — och vi har noga tillslutit allt som har med ventilation att göra.

— När jag kom till Stockholm fick jag arbete som något slags kontorist i en firma i bryggeriutensilier, blev inneboende hos en firma som både legalt och socialt talat var utomäktenskaplig. Upptäckte biblio-

teket och därmed Knut Wicksells uppmärksammade Uppsalaföredrag i befolkningsfrågan, som fanns i skriftform, Jag bragtes i konflikt genom den sedermera världsberömda Wicksells nymalthusianska förkunnelse. Jag hade den strängt pietetiska uppfattningen att könsförbindelse utan prokreativ innebörd var en synd mot Gud. Detta av den anledningen, att den rörelse, som jag hade mina första kontakter med, och som direkt och indirekt var upphov till de stora folkrörelserna, var lä-sarrörelsen. Jag har några intensiva minnen av denna — särskilt erinrar jag mig en skollärare-predikant som stod som en brinnande enbuske och utslungade sitt evangelium. Sedermera blev den mannen en ypperlig nykterhetstalare. I detta fall som ofta annars främjade väckelserörelsen den moderna nykterhetsrörelsen, som i sin tur bebådade arbetarrörelsen.

— Från min anställningstid i Stockholm har jag genom hela livet fört med mig ett sociologiskt intresseväckande minne. Jag kom från de lägsta skikten i samhället, hade endast bristfällig folkskoleutbildning och umgicks bara med arbetare. Men någon gång blev jag bjuden hem till mina principaler, av vilka

(Forts. sid. 23)

KULTURELLT

Tbc-sjuk sergeant kan flyga trots en bortopererad lunga

Duger en f. d. lungsjuk man, som fått hela sin ena lunga bortopererad, till militärflygare? Glädjande nog blir svaret ja. På en expedition på Roslagens flygkår (F 2) i Hägernäs, ungefär två mil från Stockholm, sitter just nu en sergeant med endast en lunga och väntar på definitivt besked om att han får återgå till flygförartjänst. Hans vänstra lunga plockades bort 1952, men hade inga komplikationer tillstött hade han redan i fjol åter suttit vid spakarna i ett militärplan.

Sergeant Erik Wallner heter mannen vid F 2, som glad och optimistisk väntar på att få säga adjö åt expeditionsarbetet. Att sitta vid ett skrivbord och sköta kassajobb och skrivarbeten är nog ett lämpligt knog för många, men det passar inte riktigt för en flygförare — åtminstone inte för sergeant Wallner. Han längtar tillbaka till förarkabinen och "de fria rymderna", och om inget oförutsett inträffar, dröjer det inte länge förrän hans längtan blir tillfredsställd.

Tillhörde jaktflyget

— Innan jag blev lungsjuk tillhörde jag jaktflyget, berättar den energiske 36-årige sergeanten. Dit kan jag förstås aldrig komma mer — de snabba reoplanen kräver en absolut toppfysik. Nej, för min del blir det antagligen Catalinaplanen på F 2 eller flygets transportplan — och det är vackert så. Det är något annat att flyga än att sitta på en "dammig" expedition.

Jobbet vid transportflyget är omväxlande. Ena dagen får man kanske en flygning till en flottilj i södra Sverige och andra dagen beordras man upp till Norrland. Och vad som är ännu bättre: tredje dagen blir det kanhända en tripp med kärran till London eller Paris.

Även Catalina-jobbet är intressant. De planen användes ju i räddningstjänst, och då vet man inte den ena stunden vad som kan hända den andra.

— Bortsett från alla trivselfaktorerna, fortsätter hr Wallner, blir det också en ekonomisk vinst för mig, när jag nu återgår till flygtjänst. Som flygförare får jag ett lönetillägg på 330 kr per månad, och även om marginalskatten är

glupsk, blir det ändå ett nettotillskott i plånboken.

Sjuk i sju år

För att börja storyn från början, kan vi tala om att hr Wallner kom till flyget 1942. Efter en tid gjorde han ett gästspel vid kavalleriet, men sedan återvände han till luftförsvaret och blev jaktflygare. År 1947 nådde han sergeant-graden.

"Tbc-fallet Wallner" är sju år gammalt. Vid en gruppundersökning 1949 visade sig hans sänka vara onormalt hög. Läkarna blev misstänksamma, men vid röntgen syntes inget fel på lungorna.

— Jag hade emellertid fått en knöl på halsen, säger hr Wallner. Den opererades bort, och man fann tbc-baciller i den. Nu blev jag sjukskriven och nya noggranna undersökningar gjordes. Inget nytt hände emellertid förrän i februari 1950, då jag blev liggande i lunginflammation. Efter den konstaterade man lungtbc, och jag lades in på läns-sanatoriet vid Uttran. Det skedde i maj månad och jag fick stanna tre-fyra månader. När jag skrevs ut betraktades jag som frisk, ja, åtminstone som konvalescent.

Crafoord föreslog operation

Om fortsättningen berättar hr Wallner, att han tyvärr blev sämre igen och gästade ett par olika sjukhus fram till 1951. Då undersöktes han mycket noga på Serafimerlasarettet, vilket avslöjade, att han hade tbc i vänstra sidans bronker. Sjukdomstillståndet var sådant, att professor Clarence Crafoord föreslog

Sergeant Wallner tränar sin skjutskicklighet medan han väntar på flygtillstånd.

att man skulle operera bort hela vänstra lungan.

Patienten togs in på Söderby, där man gjorde en förberedande operation. Den egentliga operationen utfördes sedan av docent Viking Björk på Sabbatsbergs sjukhus. Detta var 1952 och i februari året därpå kunde sergeanten äntligen börja arbeta igen. Han fick dock inte flyga utan placerades i expeditionens arbete på F 2. Innan han blev sjuk tjänstgjorde han vid F 8, men själva förflyttningen passade honom utmärkt. F 2 ligger nämligen alldeles i närheten av Viggbyholm, där han har sitt hem och sin familj. Tack vare att han slapp långa resor till och från arbetsplatsen orkade han arbeta tidigare än vad som annars skulle varit fallet.

Fick flyga 1955

Så småningom fick hr Wallner genomgå omfattande funktionsprov hos dr Bengt Åkerblad vid Statens arbetsklinik i Stockholm, och trots att den ena lungan var helt borta gav de så goda resultat, att sergeanten ansågs kunna flyga igen. År 1955 blev han därför kommanderad ned till krigsflygskolan i Ljungbyhed för en repetitionskurs

Reportage av ÅKE ROOS

för flygförare och allt såg lovande ut. Ödet ville dock annorlunda, och vid en kontrollundersökning i mars samma år upptäckte man en sjukdomshärd i högersidans bronker.

— Ja, så blev det länssanatoriet vid Uttran igen i stället för flygning, säger hr Wallner. Den här gången behandlades jag med både PAS och antibiotika, och det dröjde inte många månader förrän jag fick åka hem.

Den 15 november återgick jag till halvdagstjänst på radarskolans expedition på F 2, och i februari i år ansågs jag mogen för heltidstjänst. Dr Åkerblad har gjort nya funktionsprov med mig, och den här gången blev resultaten nästan bättre än förra gången. Nu väntar jag som sagt bara på att få börja flyga igen, och enligt vad jag hört lär det inte dröja så värst länge innan jag packar mina väskor och åker

Konditionsprov på "cykel"

Dr Bengt Åkerblad omtalar för Status, att flygöverläkaren G. Severin remitterade sergeant Erik Wallner till honom för funktionsprov. Bl. a. gjordes 1954 cykelergometerprov, vilket innebär, att patienten cyklar på en upphängd cykel, som bromsas på elektrisk väg. Genom att avläsa bromsstyrkan kan man se hur mycket patienten orkar med.

— Vid en viss bromsbelastning bedömdes sergeant Wallners andningsfrekvens maximal, omtalar dr Åkerblad. Pulsen var då inte särskilt hög och ett samtidigt EKG var utan anmärkning — alltså låg hans begränsning i andningsmekanismen. Trots denna begränsning visade han sig ha en arbetsförmåga på ca 60 procent — de 100-procentiga jämförelseobjekten är idrottsmän och andra fysiskt topptimmade. Hr Wallners 60 procent räcker mer än väl för flygförartjänst.

Funktionsproven måste också utreda om patienten kunde andas på höga höjder och om han tålde hastiga trycksänkningar som vid störtdykningar. Vid prov i en undertryckskammare framgick det att hr Wallner tålde normala flyghöjder och även tålde sådana tryckförändringar, som förekommer vid flygning i allmänhet.

Människocentrifug

— Efter dessa goda provresultat tillät flygöverläkaren sergeanten att flyga, fortsätter dr Åkerblad. Tyvärr tillstötte komplikationer på patientens högra lunga. Han fick läggas in på sanatorium igen, och först på sista tiden har flygtillståndet blivit aktuellt på nytt.

I år har vi därför gjort om funktionsproven, och då blev resultaten snarast bättre än förra gången. Undersökningen

ned till Ljungbyhed för en ny repetitionskurs.

Och den här gången får det helt enkelt inte komma någonting i vägen.

Flera lungsjuka flygare

Flygöverläkaren dr G. Severin, omtalar, att det är chefen för flygvapnet som på förslag av flygöverläkaren skall besluta om flygtillstånd åt sergeant Wallner.

— Flygvapnet har redan flera stycken f. d. lungsjuka flygförare, säger dr Severin. Sergeant Wallner har dock chansen att bli landets, ja, kanske hela världens förste flygare med en hel lunga bortopererad.

Sergeant Wallner under ett funktionsprov.

har nu också kompletterats med prov i s. k. människocentrifug, och även det visade att sergeanten tål sådana påfrestningar, som förekommer vid normal flygning med exempelvis transportplan eller skolflygplan.

Allting visar således, att sergeant Wallner ur medicinsk synpunkt kan återgå till flygförartjänst.

Flygvapnet sätter värde på sin utbildade arbetskraft — och det är ont om goda flygförare. Därför gör vi allt vad vi kan för att en flygare, som blivit sjuk, skall kunna återgå till sitt rätta jobb.

• NOBELPRISTAGAR ... (Forts. fr. sid. 16)

den som tar sig an dem. Hennes egen disharmoniska och händelsemättade bakgrund kommer väl till pass, när det gäller förståelse för ungdomen och dess problem. Livserfarenhet och entusiasm för människan och arbetet måste en socialvårdare ha.

Konvalescenthemmet i Undersåker önskedrömmen för lungsjuka

Den 9 april öppnades "portarna" till Fjällfarargården, De Lungsjukas Riksförbunds nya konvalescenthem i västra Jämtland. Det moderna och synnerligen trivsamma hemmet har normalt plats för 28 inackorderingar, och det har kostat ca 300.000 kr eller ca 10.000 kr per vårdplats. Fjällfarargården är det sjunde konvalescenthemmet, som drivs av de lungsjuka själva. Tillsammans har hemmen nu 150 vårdplatser.

Fjällfarargården ligger i Undersåkers kommun, 500 meter över havet, med en ovanligt tjugig utsikt över Undersåkersdalen och omgiven av majestätiska fjälltoppar. Fastigheten har tidigare varit turishotell, men i juli månad i fjol köptes den av De Lungsjukas Riksförbund. Krångel med byggnadstillstånd fördröjde ombyggnadsarbetena. Vid det senaste årsskiftet kunde de emellertid börja, och nu är konvalescenthemmet som sagt färdigt. Arkitekt Arvid Persson, Östersund, har svarat för ritningarna till ombyggnaderna.

Lördagsnöje i sällskapsrummet. Fr. v. Ove Eriksson, Stuvsta, Margit Johansson, Sollentuna och Lisa Berg, Danderyd.

Tre hobbyrum

Dessa ändringsarbeten har varit omfattande. Hela bottenvåningen har restaurerats och bl. a. fått ett helt nytt kök, ett hypermodernt och

mycket praktiskt kök. Ett centralt ventilationssystem med evakueringsstrumror har inrättats för hela fastigheten. Arbetsterapi och hobbyverksamhet förekommer som bekant på alla konvalescenthem, och på Fjällfarargården kommer det snart att finnas inte mindre än tre hobbyrum plus ett fotolaboratorium. Enbart dessa lokaler och deras utrustning har kostnadsberäknats till ca 30.000 kr — med tanke på gästernas trivsel är det dock väl använda pengar.

I sammanhanget bör nämnas det trivsamma sällskapsrummet på 65 kvm, som kan locka med ett bibliotek med åtskilliga hundra band. Den stora matsalen bjuder på en ovanligt storslagen utsikt över fjälllandskapet.

De 28 vårdplatserna — eller inackorderingsplatserna — fördelar sig på fyra enkelrum, nio dubbelrum och två trebäddsrum. Vid högsäsong kan platsantalet utökas till 33.

Fler anslag behövs

Med fastighetsköp, ombyggnader och annat har Fjällfarargården som sagt kostat drygt 300.000 kr. Anslag

Rune Blank, Sundsvall, (t. v.), Margit Johansson, Sollentuna, och Georg Wikström, Bygdeå, mediterar vid brasan.

Konvalescenthemmen har stor betydelse

För bara sex, sju år sedan fanns inga speciella konvalescenthem för lungsjuka — endast Stockholms stad hade sörgt för detta nödvändiga behov inom hälso- och sjukvården. De Lungsjukas Riksförbund och dess lokalorganisationer har under de senaste sex åren arbetat intensivt på att skapa ett konvalescenthemsbestånd av tillräcklig storlek och med god standard. Ett efter ett har hemmen kommit till stånd, och i vår har det sjunde hemmet — Fjällfarargården — kunnat invigas och tas i bruk. Konvalescenthemmen är av utomordentlig vikt för eftervården av de lungsjuka. De har därför en såväl humanitär som samhällsekonomisk betydelse.

till hemmet har hittills lämnats av följande organisationer och institutioner: Nationalföreningen mot Tuberkulos etc. 60.000 kr, lands-

ting 59.000, majblomme-kommittéer 20.000, de lungsjukas lokalföreningar i fyra distrikt 50.000 och fackföreningar 10.000 kr.

Ansökningar om ytterligare anslag ligger inne hos andra institutioner, och vi får hoppas, att svaren blir positiva. Anslagen behövs mer än väl. Många av landets lungsjuka är i stort behov av den eftervård, som konvalescenthemmen kan ge.

Driftskostnaderna för Fjällfarargården har preliminärt beräknats till 120.000 kr per år. Inackorderingspriset blir 12 kr per dag och gäst, varvid vederbörande landsting bidrar med varierande belopp. I regel betalar också sjukhassorna tre kr per dag för medlemmar, som vårdas på hemmet.

Fjällfarargården lockar

Och så återstår bara att tala om att Fjällfarargården enligt avtal skall ta emot tbc-konvalescenter från Jämtlands, Västerbottens, Västernorrlands och Stockholms län.

Man trivs i det vackert och bekvämt möblerade sällskapsrummet. I bakgrunden syns en del av det välförsedda biblioteket.

Lisa Berg, Danderyd, (t. v.), och Svea Ståhl, Hällnäs, trivs i den luftiga matsalen.

Förfrågningar om plats på hemmet har dock kommit från flera andra håll i landet, och genom någon sorts clearing mellan de olika konvalescenthemmen blir det kanske möjligt att ibland bereda lungsjuka från hela landet plats på den vackra, trivsamma och lockande Fjällfarargården.

Alla konvalescenter, som får tillfälle att gästa Fjällfarargården är att gratulera.

Digerdöden tog var tredje europé

Till den rika köpstaden Bergen i Norge kom år 1349 mot sensommar- en engelsk kogg, som likt andra handelsfartyg lade till vid bryggan. Ombord på det lilla fartyget befann sig den mest fruktansvärda gäst, som någonsin kommit till Norge — digerdöden.

Digerdöden — eller "svarta döden", som den också kallades — började i Kina 1343 och nådde med karavaner från det inre av Asien fram till Främre Orienten. År 1347 började digerdöden sin härjning i Europa på Sicilien och i Marseille, spred sig sedan genom Spanien, Frankrike, Tyskland och England och ryckte bort 25 milj. människor — en tredjedel av världsdelen befolkning.

Norden hade i det längsta blivit skonad, men den lilla koggen i Bergen förde "svarta döden" också till Skandinavien. Som eld i torrt gräs spred sig pesten åt norr, söder och öster genom Norge till Sverige och vidare österut till Ryssland. Värst härjade den i Norge, en tredjedel av befolkningen, kanske mer, rycktes bort, medan Sverige kom lindrigare undan.

Digerdöden uppträdde i två former. Den farligaste var lungpesten, som slutade med kallbrand i lung-

ALBERT W. CARLSSON

skriver här om digerdödens svåra härjningar i Norge. Minst en tredjedel av landets befolkning dog av den svarta pesten, som människorna stod alldeles maktlösa inför. Flera byar och socknar utrotades helt, och i vissa fall dröjde det ett helt sekel innan utdöda och bortglömda byar på nytt upptäcktes av människorna.

Nattvardsvin, avkok på kvannerot och den egna urinen samt relikier och amulettor var i stort sett de enda "mediciner", som stod de skräckslagna människorna till buds.

vävnaderna, svåra plågor och blodstörtning och som var dödlig intill hundra procent. En lindrigare form var böldpesten, som angrep lymfkärnen i ljumskar och armhålor med fruktansvärda bölder men dock inte var absolut dödlig — 30—90 procent av de sjuka avled. Sitt namn "svarta döden" fick denna pest genom stora underhudsblödningar, som färgade kroppen svart. En isländsk krönika förtäljer om lungpesten: "De sjuka levde en dag, somliga säga två, med svåra smärtor och blodstörtning".

Förfärad flydde folk inför pesten upp i fjällen eller in i skogarna med tillräckligt med födoämnen klövjade på hästen. Lägg märke till de runda snöskorna.

Prästerna dog ut

Digerdöden spreds med de svarta råttorna och pesten nådde därför inte t. ex. Finnmarken, där klimatet är för kallt för dessa. Det var emellertid inte råttorna själva, som var farliga, utan de loppor och löss som levde på dem. När råttan dog sökte nämligen lopporna en ny värd och detta blev ofta människan, som därigenom fick pesten. Det omtalas också, att råttorna visade sig tre dagar innan pesten kom, men om man var klar om den roll råttorna spelade har man inte kunnat utläsa ur bevarade meddelanden från den tiden. Att spridningen skedde så snabbt, berodde på att råttorna genom de dåliga bostadsförhållandena kom i så snabb kontakt med människorna och födoämnena.

Av alla länder har minnet av pesten bevarats bäst i Norge, där den också härjade våldsammast. Talrika uppteckningar från folkmun finns, liksom brev, mässböcker med anteckningar och arkiverade kyrkliga och världsliga dokument från samtiden. Särskilt i de avlägsna dalarna och fjällbygderna har berättelserna fortplantat sig från släktled till släktled.

Digerdöden drabbade alla samhällsskikt, de högsta inte minst. Detta framgår också av att man efter pesten finner en helt ny grupp av ledande män och släkter i landet. Kyrkan blev kanske mest hemsökt av alla, och efter pesten fanns i Norge bara en biskop kvar. Än värre var det med det lägre prästerskapet och i Trondheims biskopsdöme återstod bara åtta präster, då pesten var över! Orsaken härtill är lätt att förstå — prästerna var tvungna att vara till hands och utdela sista smörjelsen och nattvarden. De svek inte sina församlingsbor och stupade liksom de i pesten, kanske förhållandevis i högre grad än någon annan grupp av befolkningen.

Egen urin botade

Då pesten nalkades greps somliga av den vildaste förfäran och flydde till skogs och upp i fjällen. Så har t. ex. "Kvinnfjäll" i Norge, enligt vad det berättas, fått sitt namn av att en kvinna flydde dit från pesten. Andra sökte skydd i kyrkan och i

Vid de pestsmittades läger hade medeltidens läkare inte mycket att göra. Denne präst-läkare får ge den sjuke nattvarden och sakramentet.

rade från pesten", berättas det, "emedan man på ett folkmöte beslöt offra en saklös (oskyldig) gosse. Man tog därefter en vacker oskyldig gosse och stack ihjäl honom med kniv. Hans blod stänkte man över vägen och liket lade man på gränsen mellan Ål och dess grannort Gol. Över det oskyldiga gosseliket kunde inte pesten komma. I Hallingdal blev av samma skäl en man ihjälstucken med kniv och lagd på gränsen mot Sognedal för att hindra pesten att komma till Hallingdal." I sin vilda förtvivlan inför den hotande pesten vände sig alltså folket på nytt till de gamla asagudarna, vars kult tydligen inte var så helt utdöd, trots århundradens kristendom.

Byar utrotades

Många berättelser och sakuppgifter visar pestens verkningar, och därav framgår, att hela landsändar lades platt öde, byar och kyrksöcknar dog ut och glömdes bort för att återfinnas århundrade senare. Egenomspriserna föll katastrofalt, allt jordbruk i större skala avstannade då ingen arbetskraft fanns att få. Alla, som ville arbeta, kunde ju ta upp jord på något håll, där befolkningen dött och man kunde utan möda få gård och grund — bara man haft turen att överleva. Likväl fanns det väldiga områden där allt var öde och där det först långt senare kom folk och tog upp åkerbruket igen.

(Forts. sid. 25)

Leksvik i Nord-Trøndelag störtade den vettskrämda befolkningen till kyrkan och delade altarinnet och brödet mellan sig, då detta hade ord om sig att hjälpa mot farsoten. Andra åkallade helgonen, i Sverige främst pesthelgonet S:t Sebastian, medan norrmännen vände sig till S:ta Anna. De förmögna köpte dyrbara relikier av martyrer, vigda kors eller amuletter för att skydda sig mot pest, som Herren sänt till människorna för deras synders skull. Slutligen fanns det rika, som lämnade landet och vallfärdade till Rom, som 1350 firade det stora jubelåret; man skulle nämligen då få full avlat för sina synder.

Bland mediciner man begagnade för att stoppa pesten var, förutom nattvardsvin, ättika, avkok på kvannerot och drickande av den egna urinen. Även enrisrökning och eld rekommenderades och detta sista råd omtalas också i Eddan: "Eld mot sot", det vill säga eld mot sjukdom. Det förekom också att man satte eld på en gård, när folket där hade dött i pesten, ett onekligen radikalt medel som tog död på både råttor och loppor.

Barn begrovs levande

Från Sverige finns berättelser från Dalsland, där man gjorde människooffer för att stoppa pesten. I Animskog grävde man ner två barn

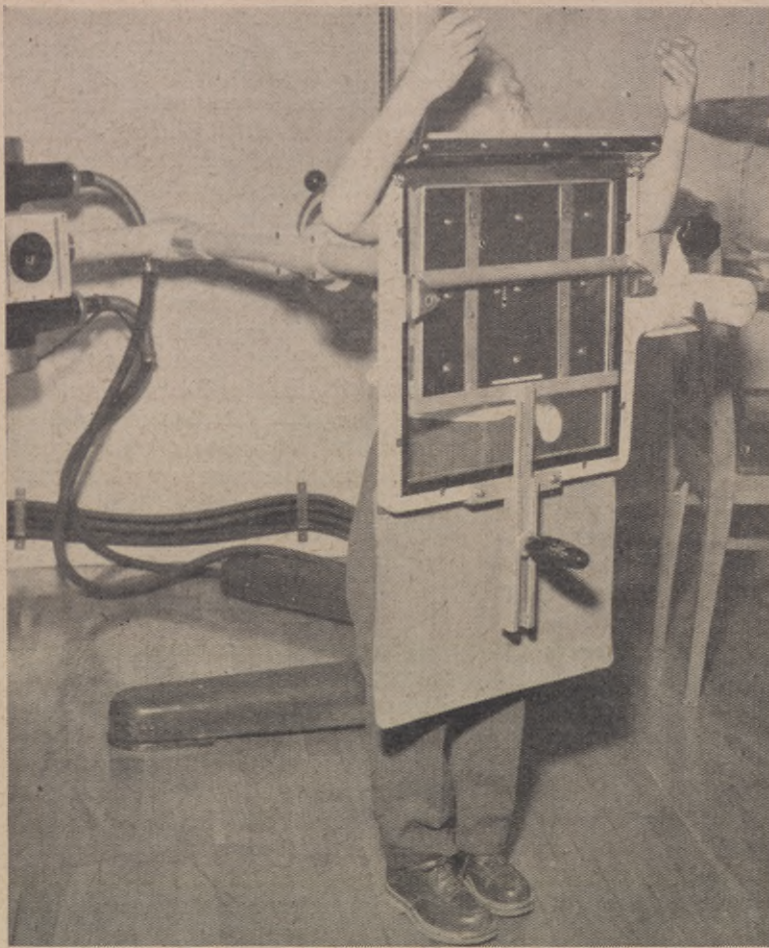
levande för att få slut på pesten, och i Tisleskog grävde man ner en levande gosse. Det finns även från andra håll berättelser om att man ställde ett barn i en djup grop med en god matbit i handen och skottade igen gropen, så att barnet begrovs levande. Än mera hedniskt, såväl till form som till innehåll, är följande berättelse om människooffer från Norge. "Folket i Ål blev spa-

Medeltida böldpest. Även digerdöden uppträdde som böldpest i sin mindre farliga form. Som lungpest var den däremot dödlig till hundra procent.

9.307 stockholmare tbc-registrerade

Centraldispensären i Stockholm har en egen barnavdelning med läkare, som är både lung- och barnspecialister. Här blir femåriga Monica Uppgren röntgenfotograferad.

- ★ 9.307 stockholmare är tbc-registrerade vid centraldispensären.
- ★ 18 läkare, varav tre konsulter tjänstgör vid dispensären.
- ★ 96.599 personer undersöktes under fjolåret.
- ★ 43.388 röntgenfoton togs
- ★ 49.593 skärmbilder gjordes dessutom.
- ★ 34.354 tuberkulinprov utfördes.
- ★ 735 nya fall av lungtbc upptäcktes.
- ★ 3.000 personer, ungefär, Calmette-vaccinerades.

Stockholms stads centraldispensär har en mångfald uppgifter. Först och främst kan man nämna registreringen av alla lungsjuka och de många kontrollundersökningarna av tbc-konvalescenter och

f. d. lungsjuka. En kontrollundersökning tas bl. a. i skolor och eventuellt bostäder. Vid undersökning av en ny patient som misstänkes fått lungtbc blir oftast samma åtgärder plus tuberkulinprov. Skärmbildsavdelningen arbetar mest med gruppundersökningar, t. ex. i skolor och industrier. Denna avdelning står förresten öppen för alla stockholmare, som av någon anledning vill bli undersökta — det fordras ingen remiss.

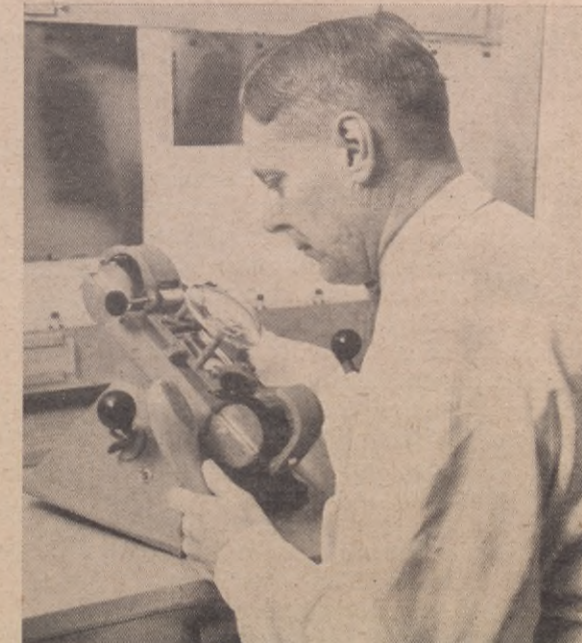
Centraldispensären svarar inte bara för undersökning utan också för behandlingar. Patienter, som på sjukhus påbörjat en behandling eller en kur med exempelvis PAS kan fullfölja behandlingen i centraldispensären, när de lämnat sanitära

Centraldispensärens läkarkår består inte av enbart specialister. Man har nämligen tre olika konsulter, en psykiater, en specialist på urogenitaltuberkulos och en på näs- och halsläkare. För den sociala verksamheten finns det kuratorer och tbc-konvalescent, som söker efter ett nytt arbetsställe. Hjälpen av yrkeskollentent.

Foto: HERNRIED

Husmor, syster Karin Godin, och chefsläkaren C. Gertz har många administrativa problem att diskutera.

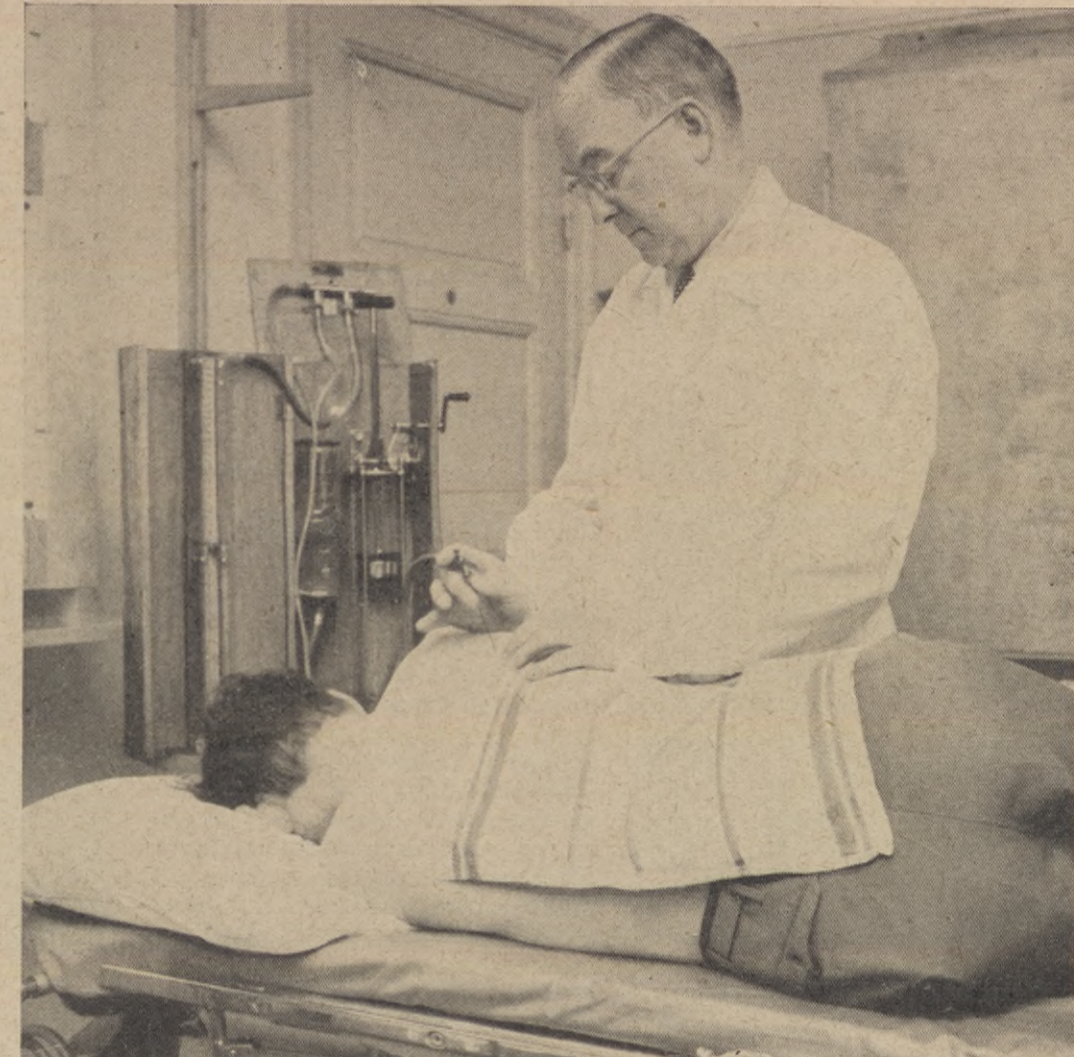

Dr Alf Forsander tjänstgör på skärmbildsavdelningen. I en sorts "förstoringsapparat" granskar han skärmbilder nästan på löpande band.

Centraldispensären ger även behandling. Här är det en manlig patient, som får gaspåfyllning av dr Gertz.

De båda bilderna här nedan och den närmaste till höger kan illustrera gången i en ordinär dispensärundersökning. Syster Neresia Jörgenson tuberkulinprovar frk Margareta Eriksson. Syster Lilie Lindström tjänstgör på laboratoriet, som svarar för bl. a. "sänka" och bacillprov vid undersökningarna. Till höger en patient i en av apparaterna för "vanlig" röntgenfotografering.

Nobelpristagardotter i nattpatrull

Hon kom som en virvelvind från det andra världskrigets stormcentra till den svenska stillheten och hennes namn var föremål för en världsopinion. Många har väl ännu "Ossietzky-saken" i minnet, den tragedi som tog sin början dagen efter riksdagshusbranden i Berlin 1933, då nazisterna satte hennes far, den radikale pacifisten och journalisten Carl von Ossietzky i koncentrationsläger. Han dog fem år senare och torde sannolikt ha kommit att dö långt tidigare om han inte blivit världsbekant genom tilldelandet av Nobels fredspris 1936 — nazisterna föredrog därför att låta honom dö en "naturlig" död i fångenskap.

Hemma hos hans dotter, Rosalinda von Ossietzky-Palm, Slalomvägen 3 i Västertorp, har jag visats detta nobelpris, diplommet och den tunga guldmedaljen i askar klädda med grönt skinn — de sändes till Rosalinda från Oslo några månader före ockupationen. (Nobels fredspris utdelas som bekant av norska stortinget.) Av pengarna däremot återstod inte mycket att uppbara, för tyska staten fixerade, sedan vederbörliga avdrag gjorts, summan till 60.000 D-mark. Rosalinda Ossietzky-

På den här bilden från 1931 ses Carl von Ossietzky (längst till vänster) tillsammans med några tyska vänner samma dag som han dömdes till fängelse för en artikel om "Tysklands upprustning i luften".

I den s. k. nattpatrullen i Stockholm finns en kvinna, som heter Rosalinda von Ossietzky-Palm. Hon är dotter till den radikale pacifisten Carl von Ossietzky, som sattes i koncentrationsläger av de tyska nazisterna och som sedan tilldelades Nobels fredspris.

Om detta berättar här
THORE ÅKERSTRÖM

Palm förmåddes acceptera att få sig utbetalat hälften, vilket i svenskt mynt utgjorde 37.000 kr. Slutgiltigt kvitterade hon denna summa så sent som i oktober i fjol, och det är karakteristiskt för de traditioner hon bär i arv från sin fader, att hon för dessa pengar bl. a. betalade pacifisten Barbro Alvings böter, vilka ådömts henne för att hon inte ville delta i civilt försvarsövningar.

Fångades av sociala problem

"Leva i fred" var Carl von Ossietzkys motto. Hans dotter har omsatt denna maxim i praktiken genom att arbeta socialt, men hon är också redaktör för tidskriften "Leva i fred". Ursprungligen var hon journalist och för att meritera sig för detta yrke genomgick hon 1949 socialinstitutet i Stockholm. Efterhand fångades hon dock helt av de sociala problemen och numera återfinns man henne som enda kvinnliga medlem i den kvartett i Stockholm som populärt kallas för "Nattpatrullen".

Den har till uppgift att spåra upp ungdom på glid i Storstockholm och på fru Ossietzky-Palms lott kommer därvid främst att ta hand om kvinnliga hjälpbehövande. Hon är dessutom en av initiativtagarna till Föreningen för Kurativ verksamhet för Ungdom (FKU), och det var närmast på denna förenings hemställningar som barnavårdsnämnden i Stockholm kom att förverkliga ett rehabiliteringscentrum för missanpassad ungdom i huset Stadsgården 14—16. Avsikten är att man där ska kunna skapa ett slags "drop-in" för ungdom mellan 16 och 21 år. Där kan de diskutera sina problem, del-

ta i studie- och hobbyverksamhet eller på vilket sätt som helst vara kamratligt tillsammans istället för att driva på gator och samlas i ligor.

Bensinmack åt f. d. biltjuvar

Rosalinda Ossietzky-Palm har ännu en idé, som gärna vill se förverkligad inom en snar framtid: en kåk med riktig motorverkstad och riktig bensinmack som ska skötas helt av pojkar själva. Och de får gärna vara f. d. biltjuvar, som ju, om de trivs och växer med ansvaret, borde kunna tala tillrätta andra tillämnade biltjuvar.

Hon tror, som andra framsynta socialvårdare, på arbetsgemenskap och eget ansvar som en lösning på missanpassningsproblemet, men understryker att samhället främst borde ta på sig ansvaret för denna hjälp till självhjälp för ungdomen. Medlen ska inte lämnas på privat väg i denna angelägenhet. Hon säger också att stadsungdomen ofta nog är neurotisk och att första hjälpen i de flesta fall borde ligga på det terapeutiska planet.

Vänskap behövs för kontakt

Fru Ossietzky-Palm har många vänner bland sina "socialfall". Vänskap är en nödvändig förutsättning för att få riktig kontakt med de unga och för att de ska få förtroende för
(Forts. sid. 9)

En vacker studie av Rosalinda von Ossietzky-Palm

Ur KALVEN PIRKKO

Vi började vår vandring längs en smal och gropig stig,
vallvägen där om somrarna kornas breda ryggar lunkat,
och gyttjan sipprat fram vid varje steg,
när de stannat vid tuvor för att äta.

På marken skiftade snön mellan mossans gröna hattar.
Solen sken bedrägligt varmt och lyste in
så klart att vinden fick lust att städa.

Hon lättade en smul på granens tunga skrud
och blåste vädrande genom tallens täta grenverk.
Hon glömde spindelväv och många sopor löv
men det blåste ändå friskt och doftande i skogen.

Genom isens tunna skorpa lyste solen in
och värmde jorden med de många fröna
just så som lantmän pröva grobarheten hos sin säd
och ställa korn under glas på fönsterbrädet.

Här fanns öppna platser att sola sig och här
fanns sankta täppor där det växte långa gräs.

Solen föll över lingonriset som blänkte
i brunt och grönt och ibland som silver
när bladen vände undersidan upp.

Pirkko gick så lycklig med ögon öppna.

De lyste dunkelt som vatten under granens frans.

RABBE ENCKELL

(Skrivet 1927, tidigare opublicerat)

Det blir ingen ordning på Sam

Novell av

Gunnar Hörberg

Det är en liten stad med en liten skola och ett skolhus, som är grått och trist. Skolgården är en öken i miniatyr.

På den står Sam. Solen har just krossats mot marken och spruckit sönder i en kaskad av tusentals små vita skärvor, som virvlar i luften omkring honom. Just nu är gården också full av tjut, som kastar sig besinningslösa och vilda likt svalor högt upp i luften.

Annars är luften tyst förnäm och blå.

Ingenting av glädjen sipprar in till Sam.

Han cirklar långsamt över skolgården. Vår luften tar honom vänligt svalt om kinderna. Han märker det inte.

Gråsparven sätter sig med knyciga rörelser ned på sin plats vid katedern. Kastar ett grått skarpt öga ned i salen under buskiga grå ögonbryn. De blå böckerna ligger framför honom. Han slår i den översta med rynkiga energiska vita fingrar. När han med en hastig gest stryker handen över det grå håret irrar vigselringen ett tag som en gul solkatt i luften.

Ögonkastet ineffattade även Sam. Denne sitter nere i klassrummet med stora heta spända ögon i ett smalt vitt ansikte. Händerna framför honom på bänkklocket liknar små fågelungar i sin duniga hjälplösa väntan. Huvudet har han dragit in på sköldpaddsvi. Axlarna sticker upp som manken på en hästkrake.

Gråsparven erfar obehag av att se honom sådan. Han ser moderns vackra lite kyliga drag blott en aning sensiblare i sonens ansikte. Faderns drag kan han inte alls se. Kanske för att han endast mött denne flyktigt någonstans utan att de växlat ett ord. Modern har han talat med i telefon och på stan möter han henne ofta. Han lyfter på hatten med all älskvärdhet och erinrar sig alltid en smula förbluffad, att hon har vuxna barn.

När han ringde henne hade han inte räknat med några allvarliga

Skolgården är en öken i miniatyr

svårigheter. Efteråt, när han hade lagt på luren, var han upprörd. Inte bara därför att hennes rena klara stämna och obesvärade säkerhet i ordvalet fått honom att tro, att hon försökte ligga över, den misstanken återkom sedan regelbundet, utan att han kunde göra något åt det. Det fanns andra skäl till att bli upprörd.

— Ja, jag förstår, sa hon, när hon fått reda på, vem hon hade att göra med. Hon verkade inte överraskad av hans påringning. Jag förstår. Sam är besvärlig.

— Besvärlig, sa han. Besvärlig hade jag nog inte tänkt säga. Men hon var envis:

— Jodå, det är han. Han är besvärlig. Vi vet det min make och jag. VI VET DET SANNERLIGEN! Vad har han ställt till med?

Det förvånade honom, att hon kunde låta så opersonlig och kall. Han hade inte väntat det.

Han sa:

— Det är hans uppsatser, som inte är bra.

— Ja? kom det otåligt, som om hon ville få honom att forcera fortsättningen.

Han rynkade pannan, men fortsatte lugnt utan att låta sig rubbas:

— Sanningen att säga är de usla. De är fulla av stafvel från början till slut.

Hon sa, knappast som en fråga snarare som en förebråelse:

— Vad vill ni, att vi ska göra? och fortsatte: Jag kan tala om, att

våra barn har en viss tid anslagen till läxläsning varje dag. Den kommer de inte ifrån.

Han tyckte sig höra hennes fortsatta tankegång: Det kommer inte an på oss. Det är ni, inte vi, som ska bibringa barnen undervisning.

Han sa, utan att tappa tråden eller fästa avseende vid vad hon tänkte:

— Kunde det inte ordnas så, att någon personligt tog del i hans läxläsning? Övervakar den lite grand? Jag tänker då i första hand på rättskrivningen men också på räkningen, som det är lite si och så med. Det är ju inte alldeles säkert, att läxläsningen blir effektivt blott och bart genom att man sätter sig ned med böckerna.

Det sista sa han hett... tusan om hon skulle fortsätta att angripa honom!

Det blev ett ögonblicks tystnad i andra ändan av tråden. Därefter kom det tveklöst och snabbt:

— Ja, jag har inte tid. Och sedan långsamt med betoning på varje ord: — JAG HAR VERKLIGEN INTE TID!

Han sa, med en betoning, som om han inte räknat med henne, som om man inte kunde räkna med henne i dylika sammanhang. Han försökte att säga det på ett sårande sätt, men han fick aldrig reda på, om det tog:

— Finns ingen annan?

— Min man? omöjligt! Dessutom är han ofta på resor.

Det var naturligtvis riktigt. Inspektör på ett stort försäkringsbolag, innebar resor, mycket resor.

Han blev långsamt arg, men han behöll till det yttre sitt lugn. Han kände det, som om han stod utanför sig själv och betraktade ilskan som växte inne i kroppen.

Vad upptog hennes tid: Föreningsarbete? Societetsfester? Alldeles säkert. Vägörenhetsfester? Skvallrer och intriger? Naturligtvis.

Han sa, själv något irriterad av den monotoni med vilken han upprepade frågan:

— Finns ingen annan?

Han fick en förnimmelse av, att hon definitivt hade tröttnat på samtalet nu. Han trodde ett tag, att hon skulle lägga på luren. Men, tänkte han, så långt vågar hon naturligtvis inte gå.

Utan att tveka fortsatte han:

— Er dotter? Kan man inte tänka sig, att hon har tid?

Han visste, att de hade en dotter, som gick i någon av flickskolans sista klasser. En blond söt flicka. Han tänkte: Vackra barn har de. Och sedan: Inte egendomligt; hon

Händerna framför honom på bänkklocket liknar små fågelungar ...

Han börjar med den bok, som ligger överst i högen

är ju själv en skönhet. Han kunde inte undgå att tillägga: En skönhet av is:

Hon svarade bestämt:

— Nej, sa hon. Jag kan inte tänka mig, att det skulle gå bra.

Naturligtvis inte. Han trodde det inte själv. Konstellationen bror och syster brukar inte vara särskilt lyckad i sådana fall.

Men sonen? Genom en av sina kollegor visste han, att denne, troligen med höga avgångsbetyg, skulle ta studenten nästföljande år. I det sammanhanget kom han att tänka på, att mellan den pojken och flickan skilde inte mycket i ålder. Ett, högst två år. Steget ner till Sam var långt. Tillräckligt långt för att väcka vissa funderingar ...

Mer för att inte lämna något oprövat än i tron att nå ett resultat, sa han:

— Er andre son kunde väl ta sig an Sam lite grann. Efter vad jag har hört, saknar han inte kvalifikationer ...

Hon skrattade långt borta i andra ändan av telefontråden. Som man skrattar, när ett lyckat skämt går in. Och han väntade irriterad, att hon skulle sluta. Hon gjorde korta uppehåll i skrattet och i dem sa hon:

— Kvalifikationer ... Ja, det kan man säga ... de skulle snart åka i luven på varandra ...

Han tyckte, att skrattet lät ironiskt och överlägset. Han fick en intensiv känsla av att det var åt honom, hon skrattade. Det och känslan av att oupphörligen köra huvudet mot en aldrig vikande mur av ovilighet gjorde honom rasande.

Jag kan ta hand om pojken själv, tänkte han under intryck av sin ilska. Kan läsa extra med honom några kvällar i veckan, men i samma stund som tanken rann upp i honom, förstod han, att ett sådant arrangemang skulle passa henne förträffligt. Satt hon kanske och väntade, att han skulle erbjuda sina tjänster?

Ånej, någon åsna var han inte! Barnet var deras! Låt se, att de kunde bringa det till sans och förnuft.

Han gjorde inget försök att undertrycka sin ilska, när han sa:

— På ett eller annat sätt får ni i alla fall se till, att någon läser extra med pojken några timmar i veckan. Han sänkte rösten och sa syrligt: Om det är angeläget för er att se honom uppflyttad, när höstterminen kommer?

Herregud! tänkte han, när ilskan blåst ur honom. Herregud! Vad är angeläget för henne? ... att få slut på det här obehagliga samtalet!

Till sin förvåning märkte han, att hon lät rätt spak, när hon sa:

— Det skulle vara någon privatlärare då? (Eller hade hon insett, att det enklaste sättet att bli av med honom, var genom eftergifter. Eftergifter, som hon sedan naturligtvis inte tänkte rätta sig efter.)

Det var försent att göra återtåg, annars insåg han det löjliga i att pracka på pojken flera lärare. Det var inte, vad denne behövde. Vad han behövde ... Plötsligt insåg han det med inträngande skärpa. Vad han behövde. Vad han VERKLIGEN behövde. Tanken rände in i honom med bedövande smärta. Vad han verkligen behövde det var något, som han aldrig skulle få. Tanken berörde honom så illa, att han genast sköt den ifrån sig.

Han sa högt, en smula auktoritativt:

— Det kanske blir bäst och i samma ögonblick rekommenderade han den lärare, som just då föll honom in.

Men hon skulle grumla hans känsla av att trots allt ha nått ett positivt resultat. Ty i samtals slutskede sa hon, och bedrägligt nog med ett för första gången någorlunda vänligt tonfall:

— Jag ska gärna tala med den här extraläraren, som ni föreslagit och höra, om han är villig att ta sig an pojken. Men, hon gjorde ett litet uppehåll och sa sedan hastigt, tycker ni verkligen, att det är någon idé?

(Forts. sid. 26)

DEN VACKRA FÄSTMÖN

En av de yngsta medlemmarna i fackföreningen hade slagit sig på tjuveri. Indignationen bland de annars lugna och filosofiska grovarbetarna var stor och på fackföreningsmötet fälldes många och hårda ord över tjuven. Endast den storvuxne och som slags- och dryckeskämpe i tre kungariket och i många av jordens länder berömde Bornholms-Anders, försökte tota till ett försvar för den unge tjuven. Bornholmarens vred upp sina väldiga mustascher, lade tankfullt och högtidligt in en pris snus, såg hotfullt och menande på sina kamrater, talade och sade:

— Det är pälsar han stulit... Har någon av er nånsin haft en päls på sej? Ens när vi låg oppe i Hammerfest i tre år och slogs med lappsjuka, svält, snö och granit. Nej, en päls har ni aldrig haft på. — Det har tjänats pengar här, i det svenska Klondyke, så pamparna har blivit så slöa, så de ids inte ens låsa sina bilar, medan de sitter i salen på hotellet och gör opp om fler förtjänster. Pälsarna får ligga där till skryt i bilarna. — Nisse (så hette

Moa Martinson

tjuven) har en fästmö i Sundbyberg, ja ni har alla sett henne! — Bornholmarens gjorde en konstpaus, mannarna böjde sina huvu. De hade sett Nisses fästmö. — — Hon var alla tidars. — — Nisse ville ha någe fint åt sin fästmö till jul, han stal pälsar ur olåsta bilar, han hade inte bättre vett — kräket. — Han sålde dom och köpte en päls åt sin flicka, som ju inte visste då, att han stulit — — och tänk er henne i päls... Bornholmarens gör åter en konstpaus för att kamraterna skall få fästmö i päls klar för sig. Och det drog som ett skimmer genom lokalen ett ögonblick, men Bornholmarens måste sudda ut hägringen han själv skapat.

— Det är inte så gott alla gånger och pamparna kan låsa sina bilar och inte lägga dyrbarheter på öppen gata! — Bornholmarens stakade litet på målet, ty nu kände han sig vara ute på hal is. — — Vi får förstas stryka Nisse ur föreningen och

Långholmen får han också, utan att vi lägger lök på laxen. Jag tycker det är många som tagit mun för full här i kväll. Bornholmarens ser bistert på sina kamrater och sätter sig.

Det var tyst några minuter, ingen ville ta ordet, ty ingen kunde hålla med Bornholmarens även om man kände att han på något vis hade rätt — fästmönen var gruvligt vacker — men — någon gräns fick det vara och tjuv är tjuv. Det hade varit så många polisåtal ändå mot medlemmarna i föreningen, för slagsmål. Tjuveri hade aldrig förekommit förr.

Samhället stod i vardande. Järnvägen hade nyss dragits dit, fabriker av både nyttiga och skumma slag hade växt upp med fart, men någon riktig ordning i det hela hade det inte hunnit bli.

Sex ölkaféer på tvåusen innevånare och bara några mil till huvudstaden där brännvinet visserligen nyss kommit på motbok men var billigt och ransonen mer än tillräcklig.

— Vi är i alla fall överens att stryka Nisse i föreningen, säger ordföranden omsider.

Det svarades enhälligt ja, och när de var på utgående blev det ett litet tomrum omkring Bornholmaren.

Samma kväll blev det slagsmål på det största ölkaféet. Någon hade beskyllt Bornholmaren för att ha fått med av Nisses pälspengar eftersom han tog hans försvar.

De flesta tog Bornholms-Anders parti, ty det var en glasblåsare som fällt anmärkningen och enligt grov-arbetare och rallare så var glasblåsare något av guds fördömda barn och ett vettlöst släkte. Löst satt alltid tungan i munnen på dem, för kinderna var ju lösa och utblåsta så det fanns ingen styrsel i munnen så det fanns ingen menade man. Alla menade, att nu blev det mening i slagsmålet. Fjender i mängd på kaféet, man kanske kunde slåss så oluststämningen från mötet försvann. Bornholmaren gick bärsärkagång så kaféet var tomt som på första skapelsedagen då han fullgjort sitt värv. "Inte ens en hel kaffekopp finns kvar", ringde ägaren och varnade ett kafé längre upp i samhället att ge Bornholmaren så mycket som ett glas vatten den kvällen.

Ingen hade anmodat polis, innehavaren av kaféet var klok av vissa erfarenheter. Han visste att skadorna skulle betalas för fullt, bara arbetarna blev nyktra och ilskan gått av dem. Dessutom var polisstyrkan för fåtalig. Det hade hänt ett par gånger att slagskämparna bland arbetarna satt in polisen i finkan över veckohelgen, så varken barn eller kvinnor vågade sig ut. Finkan var för övrigt så dålig, ett i hast uppfört träskjul, att myndigheterna inte vågade ha mer än högst två i taget av de värsta bråkmakarna med dåligt ölsinne i skjulet.

Bornholms-Anders gick melankolisk, trött och ensam efter sin strid på ölkaféet. Det var tomt på den gropiga gatan, inte en människa. Han kände sig törstig och hungrig och utledsen på alltihop. Han vet att kaféägarna ringt sinsemellan och varnat för honom. Han kan inte fatta hur han kommit i detta elände, alla flydde honom som han vore pestsmittad. Pest! Om han

skulle försöka på Pestas kafé. Det var långt dit, och hundra meter mellan var lampa som dåligt lyste upp decembermörkret. Han stramar upp sig. En vacker flicka sitter och gråter därborta i Sundbyberg för hennes fästman stultit och får sitta i fängelse över julen, stultit för att få henne fin. Och han, Bornholms-Anders skulle ha tagit emot pengar av en tjuv. — Stryk skulle de ha för flickans skull, för sina lögners skull. Han, dela med en tjuv! Flickan kunde inte veta att hon fått en päls köpt för tjuvpenningar.

Och hon skulle förlåta, det gjorde alltid kvinnor när brott begåtts för deras skull. Anders kände kvinnorna, men att beskylla *honom* att ta emot tjuvpenningar, han som velat lindra sorgen för en vacker flicka! Han skär tänder, han hade lust att riva ner alla kaféer i samhället, han kände raseriets krafter åter stiga i sig, så han tyckte han måste gå sta och riva upp rälsen han själv lagt, så skulle inget tåg kunna gå från den här avkroken den kvällen. De var inte värda ha tågförbindelser i den här hålan, men först och främst måste han ha något att dricka. Pesta kanske inget hört, förresten tog hon sig nog inte när av ett slagsmål, hon hade varit med förr och *hade* hon blivit varnad så skulle han

nog kunna övertala henne. Hon hade fallit till föga förr för hans chevalereska manér. Bornholms-Anders hade varit ute i världen och lärt sig veta hut. Påpekade han högt för snömodden på gatan.

Anders stiger in i mor Pestas lilla trånga krypin. Hennes specialité var köttsocka med ost och bröd och så öl. Sitt öknamn hade hon fått med anledning av en matförgiftningshistoria för många år tillbaka, ingen tänkte längre på att det var ett öknamn, allra minst gumman själv.

Mor Pesta satt vid serveringsdisken och talade med en väninna som kommit på besök. — Några arbetare satt med sina ölglas och sopptallrik. De slog hastigt ned blicken då de fick se Bornholmaren.

— Två öl och en tallrik soppa kommenderade Anders.

— Det blir inget i kväll för dej Anders på det här stället, säger Pestamor i bestämd ton och reser sina mäktiga hundra kilo från stolen.

— Vad säger du kär'ng, har du mist förståndet, dundrar Bornholmaren.

— Nej, men du tycks ha tappat det lilla vett du har. Först försva-

Samma kväll blev det slagsmål på det största ölkaféet.

rar du tjuvar, sen slår du sönder sakerna för hederligt folk, säger gumman och ser bistert på Anders.

— Ta fram öl och mat, annars ska ja min själ slå sönder både dej och din sylta, dundrar Anders, men känner hur melankolin åter griper honom. Det härliga raseriet, som skapade styrka och vettlöst mod, rann bort som en katt ur en säck med hål på. Till på köpet blandade sig högre makter med i spelet. I tystnaden på Pestamors kafé hördes ljuvliga gitarrackord och höga klara röster sjöng en frälsningssång. Pestamor hade sitt kafé vägg i vägg med Frälsningsarmén. Anders sätter sig, besegrad mer av sig själv än av omständigheterna, en slagen man. Minnen från framfarna dar stiger i honom, hela världen nästan yr omkring i hjärnan.

Bornholmaren hade haft en dryg dag med mycket sprit och mycken förgälselse. Bakslagets ruelse kom som en listig varg över honom. Frälsningsarmén!? De hade många vänliga kvinnor som inte alls var rädda för tjuvar och fyllbultar. I många av världens länder hade Anders råkat dem, alltid glada, alltid förstående.

Han sitter ett par minuter, reser sig, ser föraktfullt på Pestamors hundra kilo. — Tvi, säger han och går ut. Ute i förstugan får han se ett par träämbars stå med någonting i. Frälsningssången hörs inte hitut, och dagens verklighet griper åter sina klor i Bornholmaren. Han böjer sig ner, ser noga efter. Det är lever och lunga och ett grishuvud i det ena och tarmar i det andra. Korvmat. Minnen om jular med slakt och stek och mat därhemma på Bornholm stiger i honom. Ja, i hans hem var inte råd med dylikt. En gris var aldrig råd med där. Fadern var med i ett av de fattigaste fiskarlagerna på ön. Och barnen fick försöka bli mätta av oset från böndernas gårdar, då det var jul.

Han står och ilsknar till igen. Varför hade inte alla korv och fläsk under hans barndoms jular? Ruset slår åter upp i honom i en förrädisk baksmälla, han får tårar i ögonen, något om rättvisa föresvävar honom åter — liksom på föreningsmötet. Han tar ett ämbar i vardera handen och stegar ut i snömodden.

En av samhällets tre poliser ser långt efter honom, där han väldig och litet vinglig går den gropiga huvudgatan fram med ett ämbar i vardera handen. Han viker iväg upp mot arbetarbarackerna där trångboddheten var så stor att fyra familjer delade ett kök. Men sämjan var god och man hoppades allt av det nya samhället.

Bornholmaren stiger in till en barnrik familj han kände och som på grund av hustruns sjukdom kommit i stor misär. Det hade flera gånger gått listor åt dem i fackför-

Ute i Sundbyberg satt en vacker fästmö och sörjde både sin förlorade päls och sin fästman...

eningen. — Han hälsade, ställde ner sina ämbar och sa, att nu hade Bornholms-Anders gett sig alla potentater på, att de skulle ha julmat. Nu skänkte han dem detta med varm hand och ämbaren kunde de bära tillbaka till Pestamor vid tillfälle. Så gick han igen, lämnande en förstummad familj efter sig.

Men nu måste han verkligen ha något att dricka, han var i så gott humör, han tyckte sig ha vunnit seger över alla som angripit honom denna kväll. — Han fick ingenting på något kafé, inte ens mat. Och så började han hantera möbler och servis igen på det sista kaféet han var inne på, men då blev han med de tre polisernas och ett par kaféägares hjälp förpassad till finkan.

Han satt där en stund, lurade till ett tag, men vaknade upp till en ännu värre törst. Vakthavande konstapeln sa till honom dricka vatten.

Att just då tala om vatten med Anders var som att slå olja på en eldsvåda.

Så började han med största precision det nedrivningsarbete som skulle resultera i att samhället fram på nya året fick en ordentlig finka.

Bit för bit plockade han fönsterbågen, fick loss väggspanterna, gjorde hål så han kom ut, allt medan konstapeln som hade vakt ingenting kunde göra, då det inte fanns någonstans att låsa in Anders. —

Anders gick sex mil till huvudstaden och kom igen efter ett par dar. Fullkomligt botad för törst. Inte ens vetskapen om allt som han hade att reda upp inför rättvisans skrank och inför kamraterna kunde locka den ljuvliga törsten tillbaka. Nej, nu skall Anders ordna affärer.

Pestamor hade anmält Anders för de stulna ämbaren. "Innehållet är detsamma. Det skänker jag", hade hon sagt.

— Tacka för det, ett tomt ämbar är av stort värde för en som är så mätt som hon, sa Anders inför rätten.

Myndigheterna hade åtalat för en nedriven finka, och för åverkan på kaféet, som de förhört kaféägaren om. Och när Bornholms-Anders nu ändå skulle därhän, så tog han på sig all skuld för det som slagits sönder på kaféet, bara kamraterna lovade att ge den familjen som miste korvmaten Anders givit den, en rejäl slant. Ty polisen hade hämtat både korvmat och ämbar.

Men ute i Sundbyberg satt en vacker fästmö och sörjde både sin förlorade päls och sin fästman, som fick sitta i fängelsets mörker under jul för hennes skull. Hon visste ingenting om Bornholmarens strid med väderkvarnar för hennes vackra ögons skull. Hon undrade mycket över livets växlingar. —

På Långholmen satt en ung tjuv och grubblade över om hans fästmö skulle hålla fast vid honom efter detta elände.

Mest fundersam var familjen i baracken, som det en kväll regnat korvmat över — en ljuvlighet som nästan omedelbart togs ifrån dem och de kände sig dubbelt fattiga mot förut. Men så fick de helt apropo en hel femtiokrona och kände sig åter förmögna. Livets växlingar höll på att gå dem på nerverna. — —

De kunde omöjligt klara ut det lika litet som Bornholmaren som satt där på Östermalmshäktet och repade drev hela februari och mars och grubblade och undrade. Ibland såg han ett par stora, klara, gäckande ögon och ett friskt flickansikte och då tyckte han det blev litet klarare hela problemet.

Nästa fackföreningsmöte satt melankolien i högsätet. Många av de närvarande som varit med i kalabaliken och som var fria på grund av Bornholmarens villighet att påta sig all skuld, böjde djupt sina huvuden då ordföranden förklarade att man måste stryka Bornholmaren i föreningen på grund av hans leverne.

En kverulant ställde sig upp och höll ett långt tal om det fula i att skämma ut föreningen, att det måsksamma ut föreningen, att det måsksamma te statueras exempel. Pälstjuven skulle aldrig mer tillåtas att komma i en förening. Han skulle svartmarkas för tid och evighet och Bornholmaren fick söka sig till en annan plats, han var för övrigt inte svensk och kunde ge sig av, slutade den talföre rättvisans adept.

Det var lite oro i salen. En frågade högt om den siste talaren önskade ett kok stryk så kunde han få det omedelbart. Men ovädret strök förbi då ordföranden slog klubban i bordet och förklarade att Bornholmaren skulle tas in i föreningen igen, så fort han kom ut från häktet och den unge pälstjuven skulle man se till han fick knog igen så fort han kom ut från "holmen". — Såvida han inte lär sig till riktig stortjuv på Långholmen, det har vi ju sett prov på förr, slutade ordföranden.

Under julhelgen var det många av samhällets nyinflyttade som tog sig en titt på den nedrivna finkan.

— Ett nytt samhälle borde inte behöva bygga fängelser, var det någon som yttrade.

— Ja men när man nu måste ha ett, så bör det vara snyggt och ljusst.

Och så gick de hem igen över det nya samhällets gropiga vägar, som med tiden, när Bornholmaren och hans kamrater haft hand om dem, skulle ligga jämna och raka att vandra på.

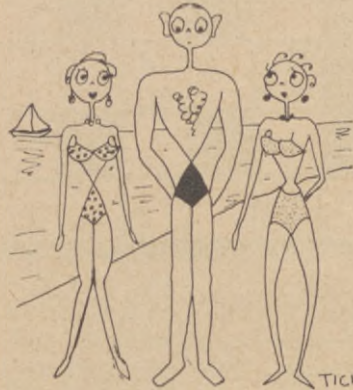
Ill.: Gösta Kriland

Tick berättar...

TICK

— Du som är uppförd på landet borde väl veta allt om grisar och kor, ståndare och pistiller och sänt där.

TICK

— Tycker löjtnanten bäst om ko- eller hjulbenta flickor?

TICK

— Idel facklitteratur — bara dekore!

● HEDERSDOKTORN...

(Forts. fr. sid. 7)

den ene tillhörde släkten Elliot. Arbetarna i firmans måleri blev aldrig bjudna. Bara därför att jag inte utförde rent kroppsarbete var jag åtminstone på väg till en högre nivå. En liten men belysande bild från klassamhällets Sverige för sextiofem år sedan!

— På tal om folkrörelser, som vi nyss nämnde, jag har alltid funderat över varifrån uttrycket kommit, våra uppslagsböcker lämnar intet besked. Självt har jag den definitionen, kanske avvikande, att folkrörelsen utgör grupper av människor som frivilligt samlas kring religiösa, ekonomiska, intellektuella och allmänt sociala intressen, säger E. H. Thörnberg. Benämningen hörde jag första gången 1897, när jag arbetade på tidningen Småland i Jönköping. På Östra Storgatan patrullerade en konstapel, Karl Thorman, ivrig godtemplare. Vi samtalande och han förklarade för mig att redaktören för tidningen inte var någon modern tidningsman.

— Varför det, undrade jag.

— Nej han tillhör ju inte någon folkrörelse.

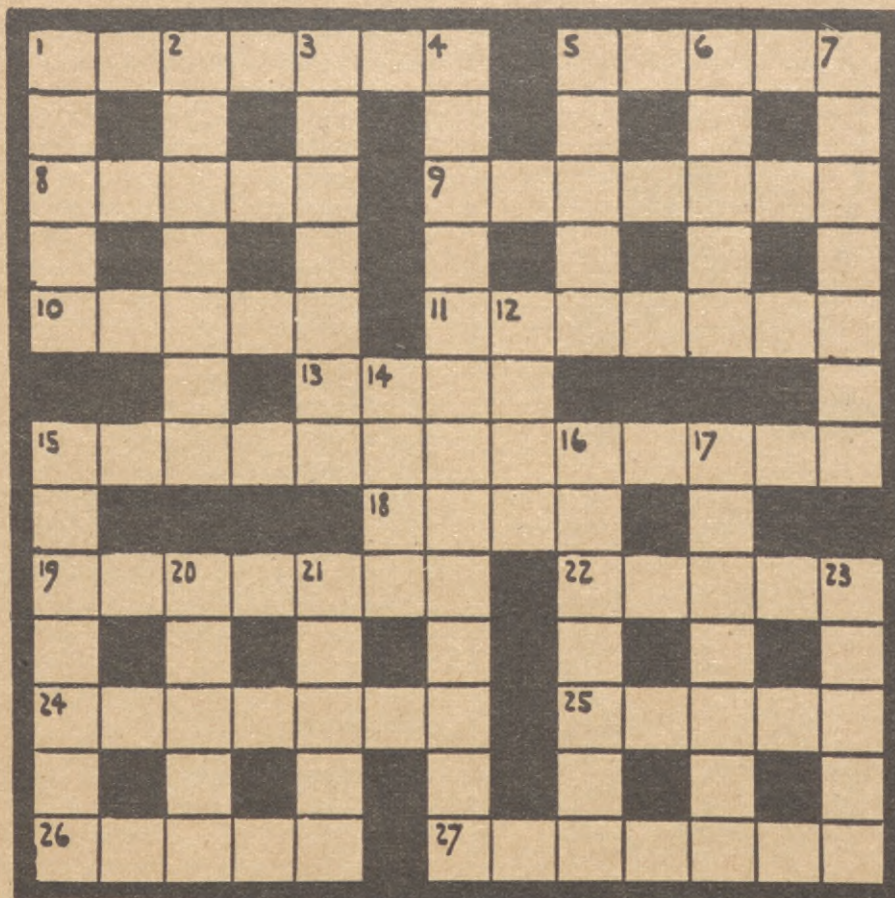
E. H. Thörnberg har mött många människor, nämnde han nyss. Vad är det hos dem som frapperat honom mest?

— Det är naturligtvis en väldigt svår fråga att ge svar på. Men: jag hör en talare, som imponerar med sin klokhet och lärdom, sitt överdåliga sätt att framföra det han har på hjärtat, kort sagt, jag imponeras av hans scenuppträdande och personlighet. Mitt i detta kan grannen i bänken omtala att denne person är en helt annan i enskilt umgänge, osympatisk och fränstötande. En annan talare kan ha ytterst lite charm, han bländar inte alls, men är på tu man hand och i övrigt en utomordentligt tilltalande och charmerande människa. Människor man möter på gatan kan vara både otäcka och fränstötande, men kommer man dem in på livet kan de ofta visa sig ytterst älskvärda. Jag menar, att de människor som tjuvar utåt kan i verkligheten vara tyranner, och tvärtom. Den erfarenheten har jag gjort, fast det där är kanske en ganska banal iakttagelse. De människor jag tycker bäst om är de ursprungliga, de jag tycker sämst om är de högfärdiga.

(Forts. sid. 26)

KORSORD nr 6

VAGRATA ORD

1. En åtgärd i förskönande syfte. (7)
5. Lönnfack. (5)
8. Civila försvarare. (5)
9. Versmakare. (7)
10. Verkar onekligen en Ford av modell 1910. (5)
11. — Jag förmodar det är fru konsulinan själv, sa bettlaren till hembiträdet. (7)
13. Är ofta nedslående. (4)
15. "Det förefaller så lätt bedyra det här: att två gånger två är fyra. Men jag som gjort det i tjugu år är inte långt ifrån gråa hår."
(Nils Ferlin)
18. En röd sådan verkar misstänkt. (4)
19. Är man det, har man en skev blick på saker och ting. (7)
22. Oriental (5)
24. Ord som kan förväntas när på dörren gläntas. (7)
25. Sätter folk i plötslig rörelse. (5)
26. Tysk industristad (5)
27. Vid stranden mötas två. (7)

LODRÅTA ORD

1. E sicke de sicke luntan tuntan... (5)
2. Har man till beprövad vän. (7)

3. Hör till servisen på middagsbordet. (7)
4. Mannen som gör mannen. (13)
5. Kommer från "det gråtande trädet". (5)
6. Bör undvikas vid pokerspel. (5)
7. En stat i lilleputtformat. (7)
12. Kan befaras i Holland. (4)
14. Bland det viktigaste i hemmet. (4)
15. Av järnvägen anvisad plats för timmerstockar. (7)
16. Kunde ju mången kungl. svensk utredning ha gjorts. (7)
17. Förekommer i bråk. (7)
20. Slangens kran. (5)
21. Det är synd om människorna... (5)
23. En färgklick i vardagsmaten. (5)

Tävlingsregler

Lösningar till korsord nr 6 skall vara Status' redaktion, Postbox 4149, Stockholm, tillhanda senast den 5 juli 1956. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 6". Glöm ej att tydligt ange namn och adress! Två priser, ett på tio och ett på fem kronor utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i augustinumret 1956.

Lösning till korsord nr 4

VAGRÅTT: 1. Prutgås. 5. Bastu. 8. Bokvurm. 9. Kavaj. 10. Dok. 11. Drastiskt. 13. Positivhalare. 15. Palindrom. 16. Vår. 18. Trasa. 20. Nattnak. 21. Intyg. 22. Anapest.

LODRÅTT: 1. Påbud. 2. Utkik. 3. Grundsten. 4. Sommarveranda. 5. Bok. 6. Syväska. 7. Urjätte. 12. Trasmatta. 13. Pipetui. 14. Säljakt. 16. Vovve. 17. Raket. 19. Agg.

PRISTAGARE: 1:a pris à 10 kr: Anders Johansson, Tomtebacka, Floby. 2:a pris à 5 kr: Carl Davidsson, Spannmålsgratan 1, Göteborg C.

• TANKAR OM...

(Forts. fr. sid. 5)

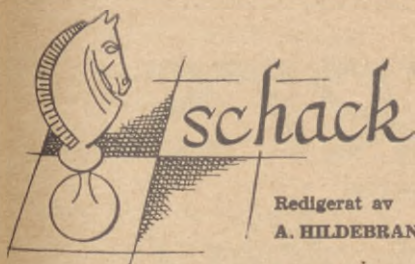
ålder. Om den däremot skulle tillämpas på den kategori av ungdom som ännu inte hunnit utveckla stabiliserade karaktärsegenskaper och som inte har nått den mognad som mera definitivt konstituerar den vuxne, förefaller resonemanget högst betänkligt. När det gäller ungdom som kommit på glid kan man dock iakttaga positiva tecken som tyder på att man någon gång tänker annorlunda, åtminstone i Stockholm där barnvårdsnämnden för något år sedan tillsatte och organiserade en nattpatrull som bl. a. har till uppgift att ta hand om vilsekomna ungdomar och antingen skaffa dem bostad och arbete eller också biljett till hemorten som ofta visar sig vara en avlägsen landsortskommun med begränsade möjligheter att tillfredsställande kunna försörja det överskott på arbetskraft, som utgör det kanske vanligaste bekymret för dessa småkommuner. Trots att nattpatrullen arbetar under ganska ogynnsamma betingelser, har verksamheten i viss mån bidragit till att man fått bättre grepp om problemen och att man numera hyser förhoppningar om att så småningom kunna sanera de missförhållanden, som i nuvarande läge, skrämmande illustreras av de hemlösa ungdomarnas allt större skara.

Den förvärvsarbetande ungdomen har råd att betala det pris som hyggligare bostäder kommer att kosta.

Har samhället råd att betala det pris som den växande bostadsbristen och hemlösheten bland storstadens ungdom i uppväxtåldern kan komma att kosta?

Ivar Forsström

Redigerat av
A. HILDEBRAND

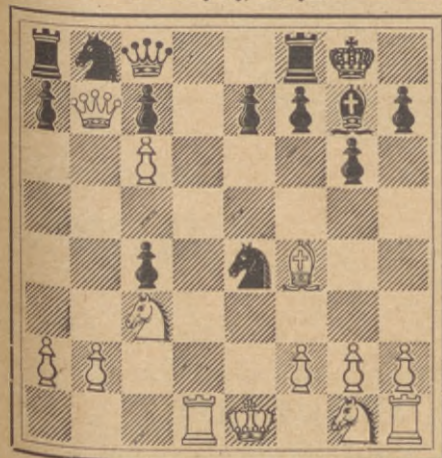
En bulgar i Sverige

Vårt land har nyligen gästats av en ung och mycket framstående bulgarisk schackmästare. Hans namn är Nikolai Padewsky och han är student vid universitetet i Sofia. Trots sin relativt korta schackkarriär, har han redan vunnit två Bulgariemästerskap i följd.

Till Sverige anlände Padewsky i samband med studentschackolympiaden i Uppsala, där han spelade vid sitt lands första bord. Han fick mycket hårt motstånd av ryssarna, jugoslaverna m. fl. prominenta schackmatadorer, men förlorade endast ett parti mot ryssen Kortjnoj. Padewsky stod på vinst även här, men nöjde sig inte med en pjäsvinst utan tog ett helt torn. Detta gav ryssen ett starkt motangrepp, vilket så småningom resulterade i en snygg mattvändning.

Så gick det till när bulgariemästaren blev matt.

V. Kortjnoj, Sovjet

N. Padewsky, Bulgarien

13. Db7×a8? — —
I stället skulle vit nöjt sig med att vinna pjäs och partiet på följande sätt: 13. S×e4! De6. 14. D×a8 D×e4†. 15. Se2 Sc6. 16. Db7 Tb8. 17. Dc7 T×b2. 18. Td8†! Lf8. 19. 0—0! och vinner.

13. — — Lg7×c3†
14. b2×c3 Se4×c3
15. Lf4—h6 — —
Bättre var kanske 15. Te1 S×a2. 16. Se2 S×c1. 17. L×c1! De6. 18. D×a7 Sc6. 19. De3 Dd5 osv.

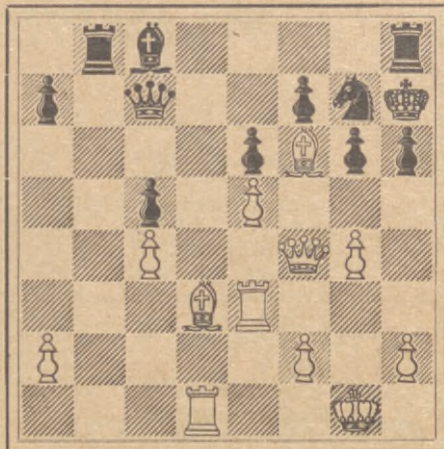
15. — — Dc8—c6†
16. Ke1—f1 Sc3×d1
17. Lh6×f8 De6—f5
18. Sg1—f3 Df5—b1
19. Da7—b7 — —
Förlorar genast, men det fanns ingen räddning. På 19. Se1 följer D×a2. 20. Sc2 D×c2. 21. D×a7 S×c6. 22. Dc5 K×f8! med vinst.

19. — — Sd1—e3††
och vit gav upp på grund av matt i 2 drag.

Bulgaren sätter matt

I en mindre internationell turnering i Gävle, som spelades 17—23 april, visade dock Padewsky, att även han kan kombinera fram effektfulla mattsättningar. Eller vad sägs exempelvis om hans parti i första ronden mot uppsaliensaren Hildebrand?

A. Hildebrand, Sverige

N. Padewsky, Bulgarien

I diagramställningen var vit vid draget och det följde:

26. Df4×h6†!! — —

Ett mycket elegant damoffer. Svart gav nu upp, ty efter 26. —, Kg8 blir det 27. D×g7 matt. Men efter

26. — — Kh7×h6

kommer ett nytt offer — denna gång tornoffer.

27. Te3—h3† Sg7—h5

28. Th3×h6†! g6×h5

29. g4—g5 matt!

En sällsynt snygg bondematt, som problemvännerna skulle kalla för modellmatt.

● DIGERDÖDEN ...

(Forts. fr. sid. 13)

I Rogaland lades på kort tid sju kyrksocknar öde, i Setsedal blev i tre socknar bara fyra människor vid liv, och i Björkedalen blev dalen aldrig mer bebodd av folk. I Öknes fanns före pesten 500 rykande skorstentar men efter pesten bara fem och liknande siffror går igen i Norge på många håll.

Från Gudbrandsdalen i Norge berättas, att det endast bodde två människor i dalen sedan pestens härjning var över. Den ena var en flicka på Slättne och den andre en yngling i Dovre på Andsgaard. Vid juletid tyckte ynglingen, att det var för ensamt och beslöt sig för att söka upp någon människa. I husen låg människorna emellertid döda, inte ett liv syntes till. Slutligen på själva julekvällen kom han fram till Slättne och såg röken stiga ur en skörsten. Han skyndade sig dit och såg då genom gluggen en flicka stå och tvätta

sig i en kittel. Medan hon gjorde det talade hon högt för sig själv och sade: "Om jag än är ensam i världen, så vill jag dock fira julekvällen det bästa jag kan". Den unge mannen gav sig då till känna och båda blev mycket glada och senare gifte de sig och blev anfaderna till allt folk som bor i Ner-Heidal.

Halvnaken flicka enda överlevande

När pesten kom till Sogn, drog sig några av de allra rikaste bönderna upp till det avlägset liggande Jostedal. De gjorde ett avtal med anförvanterna att ingen skulle besöka dem förrän pesten var över. Ville man dem något skulle man lägga ett brev under en sten, som sedan den dagen fått heta "Brevstenen". Men pesten nådde dem ändå, och alla dog så när som på en liten flicka. Folket i dalen märkte att något måste vara på tok då en mängd boskap kom ensam hem från Jostedal och man begav sig då upp till dalen och fann en liten halvnaken flicka. Hon påstod att hennes mor kallade henne för Rjupa och hon fick sedan heta Josterdalsrjupa. Hon blev stammor till den stora Heibergska släkten, från vilken även den gamla drottning Viktoria i England hämtade en del av sina anor.

De norska dalarna blev på många ställen så folktomma efter pesten, att de levde upp igen först sedan det kommit folk från Sverige, Danmark, Finland och Skottland. Detta främmande inflytande har säkerligen varit mycket betydande och påstås kunna spåras än i dag. Pestens verknings på befolkningssiffrorna kommer måhända i sitt rätta perspektiv, när det omtalas, att Norge först på 1550-talet nådde samma folkmängd som före digerdöden!

Långa tider efter digerdöden fann man övergivna orter, hela byar, genom en ren tillfällighet. Det berättas att en björnjägare från Landåsen hundra år efter pesten jagade i Vardal. Han kom vilse i skogen och fann plötsligt ett hus gömt bakom hundräriga träd! Allt var dystert och han vågade knappast gå in. Väl inkommen fann han husgeråd och redskap under väldiga lager damm, och i sängarna låg flera skelett. Han sökte vidare och fann snart andra hus. Han förstod då att gårdarna blivit folktomma under digerdöden och sedan bortglömda. Han högg in sitt bomärke och årtal på huset och tog sedan både detta och de andra gårdarna i besittning.

• HEDERSDOKTORN ...

(Forts. fr. sid. 23)

Vi kommer att tala om föreläsning, Thörnberg river sig i det grå skägget, får en tvivlande uppsyn.

— Föreläsningar? Vad ger de egentligen? Vad uträttar man med dem? Äger inte de skönlitterära skrivarna ett djupt förakt för föreläsaren, har en föreställning om att han "skriver i vatten?" Artikelförfattaren ställer sig en smula tvivlande till det.

— Nej, kanske inte, och talekonsten är inte död. Se på en sådan som denne Billy Graham, han representerar ändå ett slags talekonst. Och han samlar hundratusentals människor där han drar fram. Men fråga är, om denne amerikanske talares triumfer är mer än en oerhörd halmeld, som snart nog slocknar och lämnar kvar endast svart aska.

Den industrialiserade talekonsten, den som kommunicerar sig per radio exempelvis, är E. H. Thörnberg tvivlande inför.

— Jag har hållit över trettiofem radioföredrag, är det mer än drygt trettiofem lyssnare som kommer ihåg mig och de föredrag de hört? Lyssnandet är nog en konst som håller på att försvinna. Men när jag reste i bygderna kunde en människa komma fram till mig och säga, att hon eller han hörde mig också för tretti eller tjugu år sen.

— Vilka människor har du lärt dig nånting av?

— Jo, nog kan jag nämna vissa människor som eggat mig till arbete, lärt mig mycket. Bland vetenskapsmän tackar jag särskilt de bortgångna professorerna Brusewitz, Bagge och Heckscher. Och jag förgäter aldrig sådana publicister som Viktor Mellqvist och C. J. Engström, utrikesredaktören i Svenska Dagbladet. Och för snart sexti år sen var det mig en utomordentlig glädje att få plats i Östgöten hos den radikale Isidor Kjellberg. Bland kvinnorna vill jag nämna Adèle Wetterlind i Jönköping och Lydia Wahlström. Professor Wahlström utvecklade sig från konservativ till radikal, utan att för den skull tappa bort grundsatserna!

*

Och den gamle mannen fortsätter sin rutt, efter att noga ha inpräntat hos skribenten att det han sagt inte "har de stora linjerna", det är bara plock ur en erfarenhet. Han skall

SIEVERTS

TVÅAUTOMATER

i hygienens tjänst

Sieverts tvåautomat användes i allt större utsträckning inom våra sjukhus, industrier och i offentliga tvättrum. Användbar både för flytande tvål och desinfektionsvätskor.

Sieverts tvåautomat har patentsökt tryckventil med liten kontaktyta som reducerar smittorisk till ett minimum.

AB MAX SIEVERT, SUNDBYBERG

Prästgårdsg. 9. Tel.: 28 25 30. P. O. B. 55

Filial: Norra Larmg. 11—13. Tel.: 13 15 20 Göteborg

uppsöka det Klarakafé, som har Stockholms enda drickbara kaffe. Försvinner i sin vinterrock, käppen söker bland gatstenarna. Lärdomen vilar patetisk över de sluttande axlarna.

• DET BLIR INGEN ...

(Forts. fr. sid. 19)

En smula förbluffad sa han:

— Hurså?

— Jo, sa hon och hennes stämma hade betecknande nog återtagit sin tidigare klang. Det kommer ändå aldrig att bli någon ordning på Sam.

Gråsparven slår i den översta boken i den blå bokhögen framför sig. Någon ändring till det bättre har det inte blivit. Hans ansikte är som hugget i sten, bortsett ifrån, att det rycker lite nervöst kring nervrynkorna kring ögonen och munnen. Han slår igen boken, skjuter den åt sidan. Skjuter den ifrån sig med en åtbörd, som om den ägde tyngden hos en stor massiv sten.

Han börjar istället med den bok, som nu ligger överst i högen.

Ill.: Ove Dahlstrand

STOCKHOLM

JU TELUMP

Säckar och juteväv köpes. Fördämningsmattor, cisterner, sand- och torkgaltar säljas.

Koksgrytor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & C:o

Timmermansgatan 47 - Stockholm
Tel. 43 03 59, 43 63 83

BORÅS

BORÅS EXPORTAFFÄR

Köpare till

Järn- o. Metalls-krot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20

— BORÅS —

HÖÖR

VID BESÖK I HÖÖR, ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe — propra rum

Tel. 25

MALMÖ

CAFÉ SLOTTSPARKEN

REKOMMENDERAS

Smörgåsar, luncher och supéer

Även inneservering

TEATERKAFÉET

PILDAMMARNÄ

REKOMMENDERAS

Tel. 255 26

NORRKÖPING

Gummicentralen

Stockholmsvägen 22—26
Tel. 268 30 NORRKÖPING Tel. 268 30

Utför alla slags reparationer

Försäljning av nya ringar

UPPSALA

allt i virke

allt i byggnadsmaterial från

SKOGSÄGAREFÖRENINGEN

länets ledande bränsleleverantör i

ved - kol - koks - briketter

UPPSALA LÄNS

SKOGSÄGAREFÖRENING

Huvudkontor Svartbäcksgatan 2
Uppsala. Tel. växel 395 90

Chr. Rabens Eftr.

(A. Widman)

Kungsängsgat. 7 Uppsala Tel. 303 79

Affären etabl. 1849. Största sort. av
Sjukvårds- och Optiska artiklar
Slipningar och reparationer utföras

KÖP

SOLSTICKAN

NYA A-BOL.

RESINIT

TEL. 101 91. VÄSTERVIK

VÄVBAKELIT

för kuggdrev, lager, bussningar, bult, m. m.

BAKELITPLATTOR

för elektrotekniskt behov

Vid ordnandet av Eder vattenfråga anlita

Firma Brunnsborrning

PERSSON & OLSSON - HÖÖR

Postbox 274, G. Olssons bostad tel. 645, Höör

A. Perssons bostad tel. Frostavallen 46

KONTOR TEL. 594

Gynna

svensk industri

G.Forsmarks Konstruktionsbyrå

Storgatan 60 — Östersund — Tel. 147 92

Konsulterande för anläggningar av Värme- Ven-
tilations- och Sanitetsteknik. — Värmekontroll.

Besiktningar o. Kontroll Förslag o. Utredningar

Carneruds för modern inredning!

De nya tongångarna i modern möbelstil med friska, djärva initiativ i formgivning och försättning har fått rikligt utrymme bland Carneruds stora sortering av möbler och textilier. Grundmurad fackkunskap och mångårig erfarenhet har gett oss möjlighet att skapa kontakt med de yppersta av svenska och utländska möbeltillverkare.

Inget uppdrag är för stort...

Inget uppdrag är för litet...

för Carneruds, när det gäller att skapa en harmonisk inredning inom en snävt tilltagen ekonomisk ram.

På toppen
när det gäller
modern inredning —

Carneruds

GÖTGATAN 21

Tel. (växel) 44 01 65

Filial i Sundbyberg:

JÄRNVÄGSGATAN 46-48

MÖBLER
MATTOR
GARDINER
ARMATUR

Allsidig heminredning